

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 12 (2798)

Пятніца, 19 сакавіка 1976 г.

Цана 8 кап.

Рашэнні
XXV
З'езда
КПСС
У ЖЫЦЦЕ!

З кожным днём маладзее Палессе,
Прыгажэюць і Прыпяць, і Сож...

Сённяшні пейзаж гомельскага Палесся. Буравыя ўстаноўкі аб'яднання «Беларусьнафта».

Магутную тэхніку выпускаюць на Мазырскім заводзе меліярацыйных машын.
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Гомельшчына... Славітая Сожам, апетая паэтамі зямля. Край беларускай нафты, граніту і хімічных угнаенняў, высокадакладных станкоў і сінтэтычных валокнаў, самаходных камбайнаў і паперы... Зямля бела-ружовых садоў і гуліх, стромкіх бароў, мурожных, сакавітых лугоў і блакітных азёр.

Песенны край Гомельшчыны славіцца сваімі працавітымі людзьмі. Яны ўпісалі слаўную старонку ў велічны летапіс здзяйсненняў нашага народа за гады дзевятай пяцігодкі.

Велічныя планы, грандыёзныя задумы, шырокія перспектывы вызначылі для сябе гамяльчане на дзесятую пяцігодку.

Баявым памочнікам партыйнай арганізацыі вобласці ў аькананні іх стала творчая інтэлігенцыя.

«У асяроддзі мастацкай інтэлігенцыі ўзрасла патрабавальнасць да творчасці адзін аднаго і да ўласнай творчасці, даецца справядлівая ацэнка творам і пастаноўкам шэрым, бясталентным, а тым больш з ідэйнымі пралікамі. Ва ўсім гэтым — значная заслуга творчых саюзаў, іх партыйных арганізацый». Гэтыя словы са Справаздачнага даклада, з якім выступіў на XXV з'ездзе партыі Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Леанід Ільіч Брэжнеў, поўнасьцю адносяцца да дзейнасці творчай інтэлігенцыі вобласці.

У сённяшнім нумары — наш расказ пра Гомельшчыну, пра творчую інтэлігенцыю вобласці, пра яе хад наперад па шляху, вызначаным XXV з'ездам КПСС.

ПІСЬМЕННІКІ, мастакі, архітэктары, журналісты, акцёры, музыканты, што прысутнічалі на абласным сходзе творчай інтэлігенцыі, добра запомнілі яркае выступленне рабочай ордэна Леніна завода «Гомсельмаш», ударніцы камуністычнай працы Л. І. Рохлі. Звяртаючыся да творчых работнікаў, яна сказала:

— Мастацтва, літаратура дапамагаюць нам не толькі далучацца да цудоўнага. Яны плённа ўплываюць на фарміраванне ў рабочага чалавека высокіх маральных якасцей, выхоўваюць любоў да сваёй Радзімы, пачуццё павягі да працы. Словам, фарміруюць чалавека-патрыята, грамадзяніна сацыялістычнай Айчыны.

У гэтых словах — шчырая ўдзячнасць простага працаўніка інтэлігенцыі, якая ў адзіным страі з рабочым класам, калгасным сялянствам стварае матэрыяльны і духоўны багацці нашай Радзімы.

Вялікі атрад ідэалагічных работнікаў вобласці аказвае немалую дапамогу партыйным камітэтам, савецкім органам у камуністычным выхаванні працоўных, мабілізацыі іх на паспяховае ажыццяўленне грандыёзных планаў нашай партыі. Гэта яшчэ раз напярэдзі сход творчай інтэлігенцыі, што адбыўся нядаўна на ініцыятыве абкома партыі, на якім былі падведзены вынікі работы творчых саюзаў, устаноў культуры і мастацтва вобласці.

Адбылася шчырая, на партыйнаму дзелавы размова пра тое, што і як трэба зрабіць, каб яшчэ вышэй узняць ролю творчай інтэлігенцыі ў камуністычным выхаванні працоўных.

Вырашаючы складаныя праблемы развіцця эканомікі, адказныя задачы сацыяльнага плана, Гомельская абласная партыйная арганізацыя не ўпускае з поля зроку пытанні развіцця літаратуры, мастацтва, мастацкай творчасці працоўных. Мы пастаянна цікавімся творчасцю нашых пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, архітэктараў, становішчам у творчых саюзах, клапацімся пра іх колькасць і якасны рост. Так, на бюро Гомельскага гаркома КПБ было заслушана пытанне аб рабоце Цэнтральнага райкома партыі з творчай інтэлігенцыяй. Шэраг пытанняў дзейнасці ўстаноў культуры і мастацтва абмяркоўваўся ў адзеле прапаганды і агітацыі абкома. І мы з задавальненнем адзначаем, што дзейнасць творчых саюзаў прасякнута духам пошуку.

У нашай вобласці працуе цэлы атрад таленавітых літаратараў, голас якіх становіцца ўсё больш чутным у шматгалос-

сі беларускай літаратуры. Плёнай была мінулая пяцігодка для празвіка Леаніда Гаўрылькіна. Ён выдаў зборнік апавяданняў «Вясенні разліў», многія з якіх апублікаваны на рускай і ўкраінскай мовах. Цёпла сустрэты чытачамі і крытыкай яго рамана «Не магу без цябе» пра беларускіх нафтаразведчыкаў. Яго п'еса «Выправажанне» атрымала на Усесаюзным конкурсе на лепшую аднаактоўку пра нашага сучасніка трэцюю прэмію. Характэрнай рысай творчасці Леаніда Гаўрылькіна з'яўляецца пільная ўвага да сучасніка, да тых праблем, якія хваляюць нас.

У 1971 годзе выйшла з друку апавесць Івана Сяркова «Мы — хлопцы жывучыя», якая на Усесаюзным конкурсе на лепшую апавесць для дзяцей атрымала першую прэмію і была

ленных сродкаў — вось найбольш характэрныя рысы творчасці Сяргея Масіяша.

Абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў добра працуе з маладымі аўтарамі. Гэтая работа праводзіцца, у асноўным, праз літаратурны аб'яднанні, якія створаны ў кожным раёне і з'яўляюцца школай выхавання не толькі майстэрства, але і грамадзянскасці, пачуцця высокай адказнасці перад чытачамі.

Актыўна і плённа працуе аб'яднанне пры абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна.

Нямала цікавага ў рабоце аб'яднанняў Гомельскага ўніверсітэта, інстытута чыгуначнага транспарту, гарадоў Мазыра, Рагачова, Чачэрска, Лоева.

Сярод маладых пісьменнікаў хочацца назваць імя Віктара Яраца, Юрыя Саковіча, Уладзі-

Сямёна Бродскага, прысвечаны будаўніцтву нафтаправода «Дружба» і Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода.

Мастакі пачалі больш актыўна ўдзельнічаць у фарміраванні грамадскага інтэр'ера гарадоў і сёл вобласці, афармленні будынкаў, навучальных устаноў. Плённа працуюць у гэтым напрамку Д. Алеінік, М. Казакевіч, А. Осіпаў, Г. Гарбачоў, Я. Іваненка, Б. Кузіяцова, С. Бродскі.

Абласная арганізацыя Саюза мастакоў БССР стала больш увагі ўдзяляць прапагандзе выяўленчага мастацтва. Рэгулярна праводзіцца выстаўкі твораў замежных і айчынных майстроў пэндзля, нашых гомельскіх мастакоў. Пакладзе-ны пачатак цікавай і вельмі важнай рабоце — стварэнню

Вялікай павягі ў гамядычан карыстаюцца спрактыкаваныя майстры сцэны, заслужаныя артысты Беларускай ССР камуністы Ніна Аляксееўна Карнеева, Антаніна Георгіеўна і Анатоль Сяргеевіч Каменскія, Хведар Мікалаевіч Іваноў, Мікалай Іванавіч Маліноўскі.

Мы лічым, што дзевятая пяцігодка была для калектыву тэатра перыядам творчай ўзможнасці і паказала, што яму пад сілу сур'ёзныя задачы. За гэты час пастаўлена 38 новых спектакляў. Умацаваліся сувязі артыстаў з рабочымі прадпрыемстваў, самадзейнымі калектывамі.

Сярод працоўных вобласці і далёка за яе межамі карыстаюцца шырокай папулярнасцю ансамблі «Сябры», «Музыкі», «Юнацтва», музычна-літаратурны лекторы і іншыя творчыя калектывы. З цікавасцю і добразычлівацю прыняты грамадскаю два творчыя калектывы — камерны хор пад кіраўніцтвам заслужанага работніка культуры БССР А. Лукомскага і камерны аркестр пад кіраўніцтвам лаўрэата рэспубліканскага конкурсу маладых выканаўцаў А. Яўтуховіча. Маркуеца ў бліжэйшы час стварыць пры абласной філармоніі народны вакальна-харэаграфічны ансамбль, рэпертуар якога грунтунаўся б на музычным фальклоры беларускага Палесся.

Поспехі творчай інтэлігенцыі вобласці несумненныя. Аднак шэраг пытанняў у нас яшчэ не вырашаны.

Галоўныя з іх, як адзначалася ў дакладзе кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першага сакратара ЦК КПБ тав. П. М. Машэрава на XXVIII з'ездзе КПБ, — гэта пастаянная і карпатлівая работа над удасканаленнем узроўню і якасці палітычнага, філасофскага мыслення творчай інтэлігенцыі, выхаванне ў яе здольнасці глыбока асэнсоўваць і правільна ацэньваць складаныя з'явы сучаснага грамадскага развіцця. З гэтай мэтай створаны пастаянна дзеючы семінар творчай інтэлігенцыі; «Ленінская тэарэтычная спадчына і праблемы эстэтычнага выхавання працоўных у сучасных умовах».

Мы і далей будзем наладжваць сустрэчы членаў інфармацыйна-прапагандысцкіх груп партыйных камітэтаў з творчымі работнікамі. Трэба значна актывізаваць работу клубаў творчай інтэлігенцыі пры Гомельскім гаркоме КПБ і творчай моладзі пры абкоме камсамола.

Неабходна многае зрабіць на развіццю больш трывалых сувязей творчых калектываў і саюзаў з працоўнымі калектывамі.

Гэтага патрабуе ад нас партыя. У гэтым мы бачым галоўную задачу ў рабоце на павышэнню ролі творчай інтэлігенцыі, у вырашэнні задач на камуністычнаму будаўніцтву, фарміраванні новага чалавека, які вызначаны XXV з'ездам КПСС.

С. П. БАБЫР, сакратар Гомельскага абкома КПБ,

У АДЗІНЫМ СТРАІ

ўключана ў падпісное выданне лепшых апавесцей савецкіх пісьменнікаў для юнацтва. З'яўляючыся працягам раней апублікаванай апавесці «Мы з Савькам у тыле ворага», яна стала адной з самых любімых кніг юнацтва.

Шмат кніг напісаў пісьменнік Міхась Даніленка. Толькі за апошнія гады выйшлі «Наш дом» і «Запавесты акіяна». Несумненнай удачай пісьменніка з'явіліся апавесці «Апанаска Лугавы» і «Валя Лугавая». У якіх аўтар стварыў запамінальныя вобразы людзей працы — старога лесніка Апанаскі Лугавога і маладога арганіама Ваці Лугавой. Менавіта апошнія творы прыцягнулі ўвагу выдавецтва «Савецкі пісьматворца», якое выдала кнігу выбраных твораў Міхася Даніленкі.

Плённа працаваў дзіцячы пісьменнік Сяргей Масіяш. У розных выдавецтвах краіны выйшлі яго кнігі «Азбука от арбуза до яблока», «Уральскі орленок». У Мінску выдана апавесць пра дзесяцікласнікаў «Крылы Ікара», у якой аўтар злёту стварыў цікавыя вобразы выпускнікоў, летучэнікаў, што прагнуць вялікіх спраў, імкнучы да карыснай стваральнай працы. У Ленінградскім выдавецтве хутка з'явіцца яго апавесць пра дзіцячыя гады славутага рускага байкапіса Івана Крылова «Ваня Крылоў». Паўгода друкуецца на старонках няперскай газеты Казахстана «Дружныя ребяты» апавесць пра падпольчыкаў беларускага Палесся «Малодшы брат ластаўкі».

Захапляючы сюжэт, цікавыя вобразы сённяшніх дзяцей, псіхалогію якіх добра ведае аўтар — у мінулым педагог, — лаканізм і даступнасць выяў-

міра Дзюбы, Ніны Шкляравай, Уладзіміра Верамейчыка, Мікалая Янчакі, Уладзіміра Шварца.

Плённа працуюць і нашы мастакі, з якіх 21 чалавек — члены Саюза мастакоў БССР. Шырокаму колу аматараў мастацтва добра вядомы імяны вопытных майстроў пэндзля — заслужанага дзеяча мастацтваў Б. Ф. Звінаградскага, мастакоў Дзмітрыя Алеініка, Мікалая Казакевіча, Яўгена Пакаташкіна, Мікалая Палаякова, скульптара Дзмітрыя Папова.

Нашы мастакі з'яўляюцца ўдзельнікамі не толькі рэспубліканскіх, але і міжнародных выставак. Высокую ацэнку атрымала на «ЭКСПО-70» кераміка Мікалая Мікітавіча Пушкіна, двойчы экспанаваліся на міжнародных выстаўках работы Міхаіла Балука, актыўна ўдзел у міжнароднай выстаўцы, прысвечанай тэме «Нафтаправод «Дружба» прынялі мастакі Яўген Пакаташкін і Мікалай Казакевіч.

У апошнія гады праўленне абласной арганізацыі Саюза мастакоў, партыйная арганізацыя майстэрні звяртаюць асаблівую ўвагу на тое, каб накіраваць творчую думку мастакоў на глыбокае вывучэнне і рэалістычнае адлюстраванне жыцця, спраў і здзяйсненняў чалавека працы, героя нашага часу. У выніку з'явіліся новыя значныя творы. Скульптурныя партрэты рабочых завода «Гомсельмаш» Герояў Сацыялістычнай Працы Р. Я. Казлова і В. М. Хурсапа створаны Дзмітрыем Паповым, партрэты цялятніцы Кулеш з калгаса «Чырвопагвардзец» і ветэрана працы і трох войнаў Сілко напісаны Станіславам Дзьяканавым, цікавыя работы Яўгена Пакаташкіна, Мікалая Казакевіча і

школьных музеяў выяўленчага мастацтва.

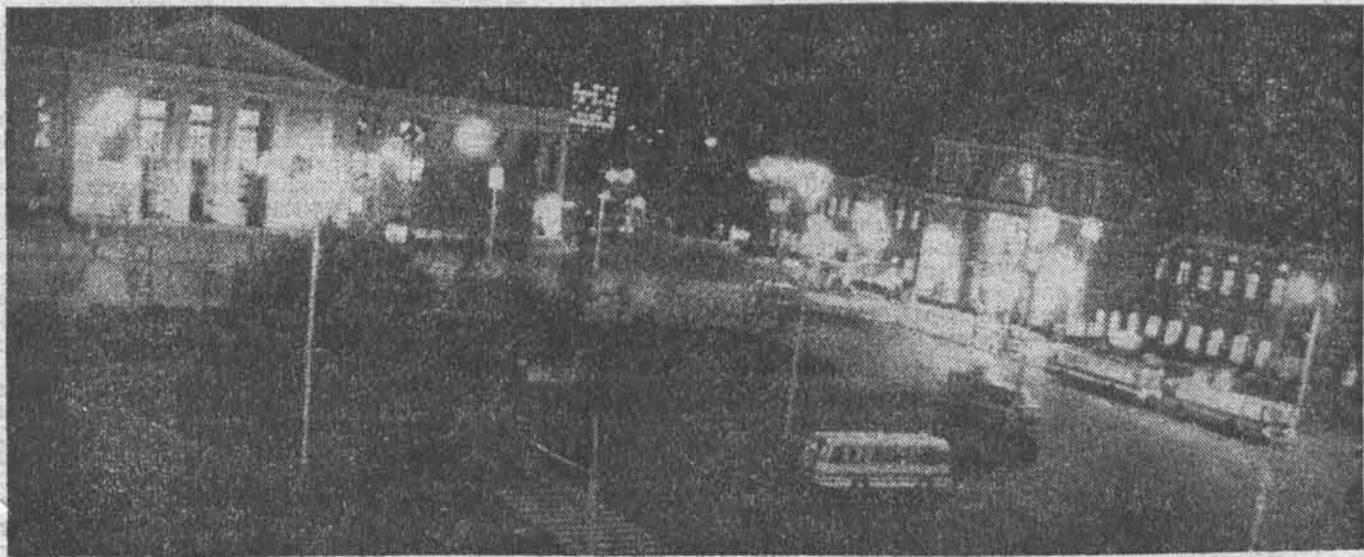
Звыш 40 работ нашых землякоў перададзена для музеяў сярэдняй школы № 26 і ППТВ-22 Гомеля.

Напярэдні XXV з'езда КПСС абласная арганізацыя Саюза мастакоў падрыхтавала тэматычную выстаўку «Слава працы!», якая з'явілася творчым рэпартажам майстроў пэндзля гэтай важнай падзеі ў жыцці нашай Радзімы.

Несумненны поспех і абласнога аддзялення Саюза архітэктараў. Да статкова скажыць, што планіроўка і забудова пасёлкаў Камунар Буда-Кашалёўскага і Камуніст Ельскага раёнаў удастоены залатых медалёў і дыпламаў першай ступені, а праекты забудовы пасёлкаў Крышчыны Мазырскага, Ведрыч Рэчыцкага і Жгунскі Добрушскага раёнаў адзначаны бронзавымі медалямі і дыпламамі трэцяй ступені ВДНГ СССР. Нашы архітэктары з поспехам выступілі ў конкурсе на лепшы праект планіроўкі і забудовы цэнтры Віцебска і былі ўдастоены другой прэміі. Паводле праекта архітэктара Л. А. Стукачова на граніцы трох братніх рэспублік — Украіны, Расіі і Беларусі ўзведзены манумент «Дружба народаў».

За апошнія гады ў Гомелі з'явіўся шэраг цікавых аб'ектаў, такіх, як будынак цырка, праектнага інстытута «Гіпрасельмаш», абласнога Дома налігасветы і шэраг іншых. Завершана работа па стварэнню генеральнага плана забудовы абласнога горада.

Нямала таленавітых акцёраў, якія стварылі цэлую плеяду яркіх і самабытных вобразаў, працуе ў абласным драматычным тэатры.

АГНІ НАЧНОГА ГОМЕЛЯ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ВОДГУЛЛЕ МАЛЕНСТВА

«...У маленстве і юнацтве свет існуе для нас у іншай якасці, чым у сталых гады», — слухна зазначыў К. Паўстоўскі ў «Залатой ружы» і растлумачыў: «У дзяцінстве гаражэйшае сонца, гусцейшая трава, шчадрэйшыя дажджы і надзвычай цікавыя кожны чалавек».

Сказанае вялікім майстрам

Я. Каршукоў. Змоўшчыкі. Аповесць. Для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

Дзівосны сон сасонцы сніцка
Перад сьвітаннем, на зары,
У срэбны бубен б'юць
сініцы,
На флейтах сьвішчуць
снегіры...

Мільгнула на сасне вавёрна,
На ўсходзе згас сьвіталыны
зніч...

Як ён любіў у ціхіх Горках
Такія раніцы, ільч!

Па-майстэрску В. Вітка пераклаў некаторыя вершы рускіх, украінскіх, літоўскіх, латышскіх і балгарскіх паэтаў. Творы гэтыя арганічна ўваходзяць у кніжку, пашыраюць яе тэматычныя даляглыды. Вельмі добра, напрыклад, унёсся ў зборнік вядомы верш У. Маякоўскага «Кім быць?»

У новай кнізе В. Віткі шмат святла і шчырасці, дабрый і пяшчоты. Яна — добры падарунак дзетвары.

А. ПІСЬМЯНКОЎ,
студэнт БДУ
ім. У. І. Леніна.

прозы ўспамінаецца, калі знаёміцца з аповесцю Я. Каршукова «Змоўшчыкі». Спакойна, неяк неўпрыкмет уводзіць аўтар чытача ў той непаўторны і трывожны свет, у якім жывуць яго маленькія героі-змоўшчыкі».

З болей у душы ўспрымаецца карціна зруйнаванай вайною вёскі з пяшчотнай і крыху смешнай назвай — Міцкі: «Даўно не мяняў ніхто ў старых хатах падрубаў і не перасцілаў пабурэлых стам-сям сінгаліва вёскі на вывернутых з зямлі шулах, ды не маглі ўжо схаваць ад вока знявечаных нямецкай тэхнікай двароў, разбураных хлявоў».

Сінгалівае маленства ў пачатку сярэдняга, што жывуць у гэтай вёсцы: «Чорнагаловы Сашко з Чарнігаўшчыны», напрыклад, помніць толькі татавы вусы. З горкім пацудом успамінае і Лілька свайго тату, які купляў ёй некалі стужкі, а брату Кузі — каляровыя алоўкі.

Так, нялёгкае дзяцінства ў герояў. Нялёгкае і трывожнае. Майстэрства пісьменніка і заключаецца ў тым, каб паказаць той свет з вышынні сьняжынага жыццёвага вопыту, але не скажоным — такім, якім ён быў для герояў, і ў той жа час неяк на-свойму, у новым святле. Для аўтара вяртанне ў дзяцінства не можа быць простым. Кожны раз гэта — імкненне пераасэнсаваць перажытае, сказаць сваё слова пра тое, аб чым ужо гаварылі іншыя.

Спраўды, у аповесці Я. Каршукова, як быццам, шмат знаёмага. Дзеці маюць пра той час, калі можна будзе ўволю пад'есці. Часта нават сонца ім уяўляецца «навалачкам масла, які апетыгна растае на патэльні...» Яны рана пасталелі, вайна назавала іх нават цацак і адзіная ўцеха — «драндулет» Сенькі Будзянка, веласпед без педаль і сядла, з трубкамі ад супроцьгазавай маскі замест шыі. Ды і выратаван-

не партызанскага сувязнога Антося Бартнеўскага, не сказаць, каб новая сітуацыя.

І ўсё ж у Я. Каршукова свае героі, свой свет. Пісьменнік упэўнена валодае моўнымі сродкамі, умела будзе сюжэт. Плынь аповесці дынамічная, падзеі разгортваюцца ў сваёй лагічнай паслядоўнасці, а героі — даволі выразна акрэсленыя індывідуальнасці, для якіх сапраўды «надзвычай цікавы кожны чалавек».

І яны імкнуцца разабрацца ў яго сутнасці, знайсці адказ на складаныя жыццёвыя пытанні, пазнаць: хто ёсць хто. Я Каршукоў старанна шліфуе кожны выраз, чуйна адносіцца да мастацкай дэталі, як напрыклад, у раздзеле «Вылазка»: «Маленькі — жаўтавата-чырвоны язычок полымя з гільзы-газоўкі, што стаяла на цурбаку, то ціхенька поўз уверх, то дрыжэў, неспакойна лачынаў кідацца ў розныя бакі, нібы адшукваючы нешта ў цёмных кутках».

Праўда, часам аўтар як бы «выдыхаецца» і замест свежага слова паўтарае раней ужывае: «Што да Кузі, то ён быў стрыманы на той проста прычыне...»: «У Косціка Мышынага хвосцік была іншая прычына...».

Сустрэкаюцца і не зусім акрэсленыя, не заўсёды ўдалыя параўнанні: «На ім (небе. — С. Х.) пярэста блішчалі залатыя галоўкі цвікоў, але, відаць, нетрывала былі забыты гэтыя цвікі, або вельмі мяккай была тканіна чэрвенскага неба, і яны час ад часу падалі».

І ўсё ж гэтыя асобныя хібы не сціраюць таго жывога і прыемнага ўражання, якое пакідае аповесць Я. Каршукова. Мне здаецца, аўтар не згубіў у паўсядзённых, «дарослых» клопатах шчырасці, якая дазваляе яму шчасліва адчуваць сябе ў тым куточку перажытага, дзе «шчадрэйшы дажджы» і «гаражэйшае сонца».

С. ХОРСУН,
студэнтка БДУ ім.
У. І. Леніна.

«Кніжчыны імяныны» — святая мільёнаў савецкіх дзяцей, іх бацькоў, настаўнікаў, і святая пісьменнікаў, якія, імкнучыся задаволіць прагу юнага пакалення да разумных, захапляючых, паэтычных кніг, аддаюць гэтай вышэйшай справе свой талент і натхненне. Па традыцыі, гэтак святла будзе праходзіць у дні веснавых канікул, калі дзеці адпачываюць ад заняткаў у школе і маюць больш часу пабыць сам-насам з любімымі героямі, цікавымі творамі, і як важна, каб у рукі юных чытачоў трапілі толькі змястоўныя высокамастацкія творы!

Ад таго, якія кнігі чытаюць дзеці, залежыць многае ў іх выхаванні як будучых грамадзян. «...Партыя лічыць сваім павязаным клопамам выхаванне камуністычнай сям'і, гатоўнасці, волі і ўмення будаваць камунізм», — падкрэсліў у Справаздачым данладзе XXV з'езду КПСС Л. І. Брэжнеў. У святле новых задач камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне, пастаўленыя XXV з'ездам партыі, узрасце роля дзіцячай літаратуры, павялічваецца адназначна пісьменніка перад юным чытачом і грамадствам.

На жаль, ішчэ не ўсе кнігі для дзяцей, што выходзяць у нашых выдавецтвах, і творы, якія друкуюцца на старонках перыядычных выданняў, могуць задаволіць юных чытачоў і выхавальна. Пра здабыткі і недахопы літаратуры для дзяцей ідзе гаворка ў матэрыялах, якія публікуюцца ніжэй.

САКРЭТ папулярнасці Васіля Віткі перш за ўсё ў той падкупляючай шчырасці, якой прасветлены вершаваныя радкі, у вялікай любові да дзяцей, веданні таямніц іх душы,

З ДОБРАЙ МЕРАЙ ПАТРАБАВАЛЬНАСЦІ

своеасабліваасцей успрымання свету. Цяпер герой паэта крыху «падрас». Калі ў многіх ранейшых творах, у тым ліку і ў «Чытанцы-малыявцы» ён быў дашкольнікам, то ў кнізе «Хто памагае сонцу» гэта ўжо школьнік, акцыябро-

Васіль Вітка. Хто памагае сонцу. Вершы. Для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

нак, якому адрасаецца шэраг вершаў («Святая», «Наша зорачка», «Развітанне з букваром» і іншыя).

У кніжцы паўстае прывабны, на-свойму непаўторны, дзівосны свет. В. Вітка, расказваючы пра з'явы прыроды, рэчы, расліны, не проста апісвае іх, а адухаўляе, ачалавечвае. Так, у вобразе «непаслушнага дожджыка» («Дожджык») угадваецца свавольнік-хлалчук, што «ў завулак сігануў, на трамвай ускочыў... Не зважае на агні, смаліць на чырвоны».

А вось і сам акцыябронак, у якога на грудзях «ззяе

зорка Леніна». Ён радуецца, што «хутка п'янерамі станем як адзін», ганарыцца сваім дзедам, бо ў якую рас-публіку з ім ні паедзеш — усюды ў старога сябры.

Шмат у зборніку вершаў на лінінскую тэму («Правадыр», «Прадвесне», «Піянеры», «Святая» і іншыя). На Леніна раўняюцца школьнікі, для якіх «чырвоны колер родным стаў», яны жывуць па заветам правадзіра і ня-

ствараюць на зямлі цуды.

Непасрэднасцю ўспрымання свету, паэтычнай фантазіяй, багатым рытмічным малюнкам вабіць і верш І. Кірэйчыка «Маляры» (№ 8). Аўтар хораша расказвае пра людзей сціплай, але важнай прафесіі, што нясуць радасць у новыя дамы, робяць горад прыгожым і светлым.

У многіх творах услаўляецца прырода Беларусі — да прыкладу, «Чараўнік» Хв. Чэрыя (№ 3), «Леснічоўка» М. Хведаровіча (№ 8). Асабліва вылучаецца цыкл вершаў А. Лойкі «Дзе хто на-чуче?» (№ 7) — паэтычная мініяцюрная энцыклапедыя аб з'явах прыроды. Вершы вызначаюцца досціпам, багаццем фантазіі.

Нярэдка друкуюцца і творы аб жыцці, сывазах п'янераў, аб іх вучобе. У асноўным гэта сатырычныя вершы («На ўроку геаграфіі», «Алка і шаргалка» А. Дзеружынскага (№ 3), «Што з Алесем робіцца?» З. Вірылы (№ 10), «Снайпер» У. Мацвеевіч (№ 10). На жаль, усім гэтым творам — за выключэннем верша А. Дзеружын-

НАБЫТКІ І ЎПУШЧЭННІ

ПАЭЗІЯ І ПРОЗА У ЧАСОПІСЕ «БЯРОЗКА» ЗА МІНУЛЫ ГОД

скага, якраз і не хапае трапнага жарту, калючай насмешкі, камізму, іроніі, вясёлых рытмаў. Галоўнае ж — няма самастойнага, аўтарскага асветлення той або іншай тэмы, назіраецца стандартнасць сітуацый і сюжэтных хадоў.

Напрыклад, у паэзіі для дзяцей нямаюць цікавых твораў аб аматарах падказак. Успомнім хоць бы верш Э. Агняцет «Параска і Падказка». Да гэтай тэмы звярнуўся і М. Дукса — «Суфлёр» (№ 10). Аднак старо-му сюжэту даць новае гучанне ён не змог. Гумар нейкі нацягнуты, ненатуральны.

Некаторыя творы занадта дыдактычныя. У іх няма арганічнага адзінства думкі і пацуды, тактоўнага павучання і эмоцый («Сталовая» М. Янчанкі (№ 1), «Звініць званок...» М. Чарняўскага (№ 9).

Хацелася б часцей сустракаць вершы пра героіку сённяшняга дня, пра Савецкую Армію, пра геральчынае мінулае.

Праўда, большасць з названых тэм часопісе асвятляе

ў праявічых і публіцыстычных жанрах. Літаральна ў кожным нумары змяшчаюцца апавяданні. Найчасцей у іх закрэпаюцца надзвычайныя пытанні школьнага жыцця, адносіны паміж бацькамі і дзецьмі, педагогамі і вучнямі, ваякатамі і п'янерамі («Слаўка, Кацька і Я», «Прычыны Траянскай вайны» Г. Фёдаравай (№ 1), «Гоша-Імітатар» А. Пальчэўскага (№ 8).

Добрае ўражанне пакідае апавяданне Т. Цулукідзе «Здані ў цагляным доме» (№ 4). Пісьменніцы ўдалося арганічна ўвесці пазнаваўчы матэрыял ў прыгожы сюжэт.

Нярэдка можна сустрэць апавяданні аб жыцці хлопчыкаў і дзяўчынак па-за сценамі школы, аб іх працы, дзімазе дарослым («Агні маладзёжнай вуліцы» М. Паракневіча (№ 2), «Гулівер» М. Вышынскага (№ 9). Пісьменнікі умела падводзяць юных чытачоў да самастойнага вываду аб тым, што прыгожая тая праца, якая робіцца на карысць усім людзям. У маленькай гераіні

Д. Слаўковіча «Памагатачка» (№ 8) добра развіта пацуду адказнасці за грамадскае дабро. Яна разумее, што калгаснае поле — гэта і яе поле.

Аднак некаторыя аўтары «Бярозкі» не заўсёды ўмеюць стварыць яркія, запам'янальныя вобразы дзяцей і дарослых, арыгінальныя, захапляючыя ежэты. Бывае, што цікавая, актуальная тэма асвятляецца вяла і не зусім перакапаўча. Некаторыя пісьменнікі часам збіваюцца на сухую канстатацыю таго або іншага факта. Гэта, прынамсі, тычыцца апавядання І. Аношкіна «Гары, касцёр!» (№ 3). Нягледзячы на тое, што тэма яго значная, занадта «апавадальны» тон, бедная, разбаўленая свежасці мова, зацягнутасць зніжаюць вартасць твора.

Вось каротка пра змест гэтага твора. Адночы зімой пасля занятай некалькі школьнікаў, не дачакаўшыся дзеда Пахома, які звычайна ў суботу прыязджаў на іх, пайшлі пешшу ў родную вёску. Па дарозе яны заблудзіліся. Аднак неўзабаве школьнікі заўважылі барвовае зарыва і пачулі зван: «Бом-бом!... Бом-бом!...» Аказваецца, гэта дзед Пахом распаліў касцёр і біў кіяком па рэйцы, будучы ўпэўнены, што дзеці, якія заблудзіліся, заўважаць водбліск кастра, пачуюць зван і прыбегуць на яго. Сюжэт апавядання прымітыўны. Яго героі выгляда-

«МЫШКА БЯЖЫЦЬ...»

Прызнаюся па-шчырасці, я не збралася пісаць рэцэнзію, калі купляла зборнік Ул. Карызна «На сяле ў бабулі». Не было падобнага жадання і тады, калі, «спатыкаючыся» на радках, якія ніяк «не хацелі» гучаць, пачала чытаць вершы пяцігадовай дачцы. І вось мы дайшлі да твора пра коціка, што «хвосцік скруціў, ланкі памыў, вочкі закрыў». Тут тварык малой ажывіўся, яна стала ўважлівай, прыслухалася. А далей было такое:

**Мышка бяжыць
Коцік не спіць...
Больш ёй не жыць.**

Я разгубілася, прачытаўшы апошні радок. А дачка ўзрушана запытала: «Дык ён яе з'еў?» «З'еў», — пацвердзіла я. І таксама здзівілася.

Справа, вядома, не ў тым,

Ул. Карызна. На сяле ў бабулі. Вершы. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1975.

што радок прагучаў дысанансам. Насцярожвае пазіцыя аўтара. Магчыма, сам таго не жадаючы, ён у папулярнай форме праілюстраваў адзін з жорсткіх законаў жывельнага свету.

І хоць у паэта быў добры намер — адкрыць дзецям цудоўны свет прыроды, апаэтызаваць вясковы побыт, пацешыць іх загадкамі, ён не ажыццявіўся. Зрэшты і не мог ажыццявіцца, бо без патрабавальнасці да сябе задума застанецца задумамай. І не больш.

Прачытаем хоць бы гэтыя радкі: «Дымар дзед узлў...», «Больш чым у іншай краме...», «Ля яго з сваім вядзерцам...», «На нябачным дождж кані...», «Бабка се-

мя гарбуза з ануці...», «Дар півы і сонца», «Даць арэх мусі...» і іншыя. Яны, вядома, вырваны, аднак у кантэксце гучаць яшчэ горш.

Вершы «Крыкуны», «Чыстая градка», «Шчаслівы дзень», «На рыбалцы» сапсаваны шматслоўем. Возьмем, напрыклад, «Крыкуны»:

**А вазмі ты
Іх крані,
З агарода
Прагані—
Гэткі вэрхал
Падймаюць,
Што ўсе куры
Прылятаюць...**

Добра было б і закончыць на гэтым. Але паэт, паставіўшы шматкроп'е, яшчэ дапісвае дванаццаць радкоў. Маўляў, крыкуны спужаліся хмары і, нарэшце сціхлі.

Ажыўляюць кніжку загадкі, але і сярод іх ёсць няўдалыя, як гэта:

**Верабей маленькі,
Але ўдалены,
Рук не мае,
А вала трымае.**

Які верабей можа трымаць вала?!

Прыемна знаходзіць зярняткі паззі: лісцікі прыляцелі разам з птушкамі і прыселі на галінках; у трусой «вочы «жарам свецяцца»; ножык спацеў ад працы, зразаючы грыбы і г. д.

Толькі губляюцца гэтыя зярняткі сярод каструбаватых радкоў, якія напісаў аўтар і не заўважыў рэдактар зборніка.

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ.

Малюні мастакоў В. Дубіні, А. Лось і У. Басалыгі да дзіцячай кніжкі «Ладачкі-ладкі» (гульні, лічылкі, пацешкі, нальханкі), якая выходзіць у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

ДАЙЦЕ РАДЫ!..

У апошні час з'яўляецца ня мала твораў для дзяцей, аўтары якіх імкнуцца аналізаваць прыроду, паказваць яе прывабнасць і непаўторнасць. І, безумоўна, юны чытач, калі раскрывае новую кніжку, чакае, што і на гэты раз яго не абміне радасць першаадкрыцця. Вядома, калі кніжка сапраўды цікавая, а аўтар яе — чалавек патрабавальны, уважлівы ставіцца да слова. На жаль, такога не скажаш пра Міколу Салаўцова, які зусім нядаўна вынес на суд самых маленькіх зборнік вершаў «Вавёрчын веласіпед».

У кнізе дваццаць сем твораў,

М. Салаўцоў. Вавёрчын веласіпед. Вершы. Для дзяцей малодшага школьнага ўзросту. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1976.

і толькі некалькі з іх можна назваць вершамі, а астатнія — звычайныя пачаткоўскія практыкаванні. М. Салаўцоў толькі калі-нікалі клопоціцца аб рыфме, не звязваючы на тое, лагічна гэта, ці не лагічна, «гучыць» ці не:

**Ля бярозы,
як ля дома,
Падбярозавік
вядомы
Грэе ножку
у цёплым мосе—
Зябнуць
і не давялося!**

Альбо такі малюнак:

**Грыб масляк у шапцы
светлай
Усміхнуўся дзецям ветла.
І свяціўся дзень у дзень
На ім сонечны прамень.**

Не ведаю, магчыма, аўтару і папсасціла ўбачыць масляка ў «шапцы светлай», ды яшчэ таго са шчасліўчыка, якога не з'елі чэрві, хоць сонца і грэла «дзень у дзень».

Далей жа зусім неапаэтычна:

**Ну, а лес птушкагалосы
Шапку выкупаў у росах.**

Так і хочацца задаць пытанне: чыю шапку — сваю ці масляка? Нават даросламу незразумела, а што скажаш пра дзіцей? А такіх неапаэтычнасцей у кніжцы ня мала. Вось хача б у вершы «Ручаёк»:

**Упарты, нястрымны,
Знясілены горам...**

Пагадзіцеся, што калі ўжо «нястрымны», дык ні ў якім разе не можа быць «знясілены». І яшчэ «знаходка» аўтара:

**Паглядыце—
Грыб ТАУСТУХА—
ЖНІУНО**

родная

СЯСТРА.

(выдзелена мною—Т. Н.).

Не дапамагае, і «лесвічка», якую М. Салаўцоў выкарыстоўвае вельмі часта.

Наогул, у кніжцы аўтарская

думка часта патапае ў шматслоўі, як напрыклад, у вершы «Манюха», у якім хлопчык прыкінуўся хворым, каб не ісці ў школу:

**Тут з насценнае аптэкі
Па трывозе выйшлі лекі.
Самым першым на услоў
Прыляцелі пірамідон,
Побач шуснуў анальгін,
А за ім—пеніцылін.**

Прыкладаў можна прывесці яшчэ шмат. Аднак справа не ў іх колькасці. Здаўляе іншае. Кніжка адрасуецца маленькім. Дык чаму ж так абыякава паставіліся да падрыхтоўкі рукапісу ў выдавецтве? З аўтарам як след не працавалі, а вось тыраж вызначылі — пазайздросціць можна: 50 тысяч экзэмпляраў! Так і хочацца сказаць работнікам выдавецтваў: «Дайце рады, каб такая «паэзія» не трапіла больш да чытача!»

Тамара НІКІЦІНА.

юць плакатнымі, сухаватымі, аўтар не здолеў выявіць іх індывідуальнасці.

Адзін з істотных недахопаў прозы «Бярозкі» за мінулы год—адсутнасць абагульненага вобраза калектыву школьнікаў. Праўда, ёсць спроба стварыць такі вобраз у апавяданні Т. Гарэлікавай «Вочы сяброў» (№ 8).

У цэлым жа часопісу не хапае твораў пра сучаснасць, а ў тых, што друкаваліся, аўтары часам слаба пранімаюць ва ўнутраны свет дзяцей і падлеткаў. Не выпадкова большасць апавяданняў назбаўлена псіхалагічнай глыбіні («Пад Новы год» Р. Бензюрыка (№ 1), «Як Васіль дзядулю сустракаў» В. Вярхоўскага (№ 2), «Полька-Янка» В. Цішкевіча (№ 6), «Тычкі» А. Старцава (№ 12).

Нядрэнна перадае дыялектыку душы падлетка М. Зарэмба ў апавяданні «Аўтограф Пеле» (№ 10). Аўтар стаіць як бы ў баку ад маральнай адзінкі паводзін юнага героя, які здрадзіў сваёй намандзе дзеля аўтографа Пеле. Аднак усёй лагікай твора, усім тонам апавядання аўтар дае зразумець, што былі напінан «Чайкі» глыбока перажывае, і не таму, што яму замест арыгінала аўтографа вядомага футбаліста надсунулі фальшыўку, а таму што яму сорамна за свой учынак. І чытач упэўнены, што падобнае з Сяргеем больш ніколі не паўторыцца. Прыкметных поспехаў у

пранікненні ў псіхалогію юных герояў дасягнула часопісная проза аб прыродзе. Апавяданні І. Навуменкі, П. Кавалёва, М. Воранава, Р. Ігнаценкі, В. Вярхоўскага не толькі вучаць дзяцей разумець прыгажосць прыроды, але і заклікаюць берагчы гэту прыгажосць. Яны абуджаюць у чытачоў гуманнае адносіны да птушак і жывёл, вучаць хлопчыкаў і дзяўчынак па-гаспадарску ставіцца да багаццяў роднай прыроды. Письменнікі ўмеюць — кожны па-свойму — адшукаць прыроду, умеюць у пазытыўнай форме раскрываць узаемаадносіны з ёй чалавека. У іх творах лірызм спалучаецца з пазнавальнасцю, з практычнымі парадамі. Цікавае ў гэтых адносінах апавяданне І. Вярхі «Бярозка» (№ 7). Твор захапляе сваёй эмацыянальнасцю, лірызмам. На канкрэтным жыццёвым прыкладзе — дарэчы, пададзеным у зямлянай, казанчай форме, — ён пераконвае юнага чытача, што прырода — лепшы сябра чалавека, што калі да яе будзеш уважлівым, яна аддзякуе табе.

Гуманізм і патрыятызм як непарыўнае адзінае ўслаўляюцца ў лепшых апавяданнях, прысвечаных незабыўным падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Адрознае асаблівасцю гэтага аповесці, што летасць, калі адзнача-

лася 30-годдзе Перамогі над фашысцкай Германіяй, ня мала месца было ўдзелена твораў ваеннай тэматыкі. На жаль, не ўсе апублікаваныя апавяданні, прысвечаныя гераічнаму мінуламу, нашага народа, высокамастацкія. У іх паўтараюцца ўжо вядомыя сюжэты, іншы раз пануюць шматслоўе, голая рыторыка, адсутнічаюць жывыя, пераканальныя вобразы («Гуляючы дзеці ў вайну» А. Кукалкі (№ 5), «Уласта» С. Масцяша (№ 6), «Сарока-зладзейка» М. Ягорава (№ 8), «Перад поўднем» Ул. Мязэвіча (№ 12).

І толькі, бадай, тры апавяданні — «Ехалі з вайны салдаты» (№ 9) А. Фомчанин, «Параленыя сосны» (№ 10) М. Даніленкі, «Агонь салдацкай зоркі» (№ 11) В. Хомчанкі напісаны цікава. Асаблівай увагі заслугоўвае апавяданне А. Фомчанин. І хоць у ім гаворка ідзе пра шчаслівае доўгачаканае дні першага пасляваеннага лета і восені, перад чытачамі паўстаюць грозныя гады барацьбы. Боль вайны назаўсёды ўвайшоў у дзіцячы сэрцы.

Гэта апавяданне не толькі аб фізічных і духоўных пакутах, прынесеных вайной. У ім героіка пераплітаецца з горам, праўдзіва перададзена грамадзянская, духоўная ўзможнасць дзіцей і падлеткаў. А. Фомчанин акцэнтуйце ўвагу чытача на шчырасці,

чуласці дзяцей, выяўляючы матывы іх маральнай прыгажосці. Ён падкрэслівае, што жорсткасцю вайны не ўдалося скалечыць добрыя дзіцячыя сэрцы, іх спагадлівыя душы, ператварыць хлопчыкаў і дзяўчынак у эгаістаў. Нашы дзеці збераглі самае галоўнае, самае каштоўнае — савецкі гуманнае характар, думка аб якім праходзіць праз увесь твор.

Аб пераемнасці пакаленняў, аб вернасці сямюў справа бацькоў, якія загінулі на франтах Вялікай Айчыннай вайны, пранікнёна гаворыцца ў апавяданні В. Хомчанкі «Агонь салдацкай зоркі».

У часопіснай прозе, такім чынам, асвятляюцца многія актуальныя пытанні мінулага і сучаснага. Гаворачы пра яе дасягненні, нельга абысці і відэавочныя пралікі, істотныя ўпущэнні.

Рэдкім госцем сталі гуманна-рыстычныя творы. Не можа не хваляваць той факт, што за цэлы год «Бярозка» надрукавала толькі адно такое апавяданне — «Касманаўты» (№ 9) П. Рунца. У часопіснай прозе наогул вельмі мала смеху, вяселосці, дасцігнасці. А гэта даволі сумная з'ява. Як вядома, гумар — адзін з важнейшых сродкаў мастацкай выразнасці, стварэння высокіх маральных ідэалаў.

Мала змяшчае «Бярозка» прыгоднічых твораў. Ле-

тасць у ёй быў змешчаны толькі невялікі ўрывак з аповесці В. Зуба «Таямнічы надпіс» (№ 6).

Ад выпадку да выпадку друкуюцца і драматычныя творы. Адчуваецца недахоп «вялікай» прозы. Даводзіцца толькі пашкадаваць, што летасць часопіс не апублікаваў ніводнага аповесці. «Бярозка» абмежавалася друкаваннем кароткіх урывкаў з названай аповесці В. Зуба, з аўтабіяграфічнай аповесці А. Пальчэўскага «Сцежкі» (№ 1) і рамана А. Савіцкага «Верай і праўдай» (№ 7).

Праўда, гэты недахоп некалькі кампенсуюць перакладныя творы — «Гусі-лебедзі ляццяць» (№№ 1—3) М. Стэльмаха, «Хлопчык з іланеты Лэла» (№№ 4—5) Н. Цыпіса, «Прыгоды Ліска» (№№ 10—11) В. Апрылава.

Прыемна, што «Бярозка» знаёміць чытачоў з лепшымі творамі пісьменнікаў братніх рэспублік. Горш з твораў замежных аўтараў, мала перакладаецца паззі.

Часопіс, вядома, мае свае традыцыі, свой характар, сваё аблічча, намеціў галоўныя жанры і цікавыя тэмы. Застаецца толькі пажадаць, каб у далейшым у яго было шмат цікавых знаходак, добрых адкрыццяў.

Валандзіна ЛАШКЕВІЧ,
Радзімалт ЛІТВІНАУ.

Пятро
ПРЫХОДЗЬКА

ШУМЯЦЬ ЛЯ АГНЮ ТРЫ БЯРОЗКІ...

Ты выратоўваў там яе ад смерці,
Калі на горла наступаў вайне,
І ты — мой сын —
Мне дужа ў гэта верыцца —
Начамі многім бачышся у сне.

Ідуць к табе ўсе мацеркі і дзеці
З усіх краёў ад родных гор і ніў.
Цябе ўсе людзі ведаюць на свеце,
Бо ты жыццё ад смерці заслانیў.

За нашу чэсць,
За гонар наш і праўду
Рызыкаваў ты дарагім жыццём.
І твой партрэт праносім

на парадах,
Калі ў страі святочным мы ідзём.

Я — маці,
Я старая ўжо жанчына,
Не ездзіць мне
У далёкі шлях такі.
Дык хай, сыноч,
Там за мяне ў Берліне
Табе ўсе маці
Пакладуць вянкi.

На магiле латышскiх стралкоў

Ля мора каменныя плiты
Прыкрылі сабою бары.
І хваляю, і сонцу адкрыты,
Гамонiць сасоннiк стары.

На кнiзе гранiтнай чытаем
Iмёны латышскiх стралкоў.
Яны сваё сонца над краем
Пранеслі на лёзах штыкоў.

Чужым быў для iх колер белы,
Пад чырвань сцягоў баявых
Яны ў рэвалюцыю смела
Уступалi на плошчах Масквы.

Мяцеж падаўляючы люты,
На Прэсню Чырвоную йшлі.
І полк, у абмоткі абуты,
Iльiч сустракаў у Крамлі.

І Янісы, і Еранiмы
Заўсёды з Расіяй былі.
О, колькі у бойках крыві мы
На полі адным пралілі!

І там, дзе вiхура гуляла,
У подыху бурных вiякоў
Народнаю памяццю стала
Магiла латышскiх стралкоў.

Хатынская бяроза

В. ШУТАВАЙ

Чарнела ад дыму бяроста
І падаў у полымi тын.
Асыпаўшы iскрамі вёрсты,
Уначы дагарала Хатынь.

Над вёскаю лiўнi лiлiся
Агнём па лясах і палях.
Раняла бярэзiнка лiсце,
Як пер'е падстрэлены птах.

А потым над спаленай гонтай
У попел, змяшаны з зямлём,
Упала, як кожны чацвёрты
На слаўнай радзiме маёй.

Няма болей роднае вёскi,
Ды кожнаю ноччу і днём
Шумяць ля агню тры бярозкi,
Чацвёртая — стала агнём.

Вядуць сюды сцэжкi лясныя
З далёкiх і блiзкiх краёў.
Бярозкi шумяць маладыя
І чуюцца песня без слоў.

У непагадзь

Прамокла да травiнкі глеба,
Застыглi дрэвы ад дажджу.

Чакаю сонечнага неба,
Прад бурнай Балтыкай сяджу.

А Балтыка гудзе, грухоча,
Ганяе вецер пену хваль.
Два тыднi запар днём і ноччу
У бераг б'е дзевяты вал.

Калiсьцi неслi мы на захад
Сюды і сонца, і вясну.
А вецер грукае па даху,
Ламае стромкую сасну.

Бяру пясок, дажджом палiты,
У далонях грэю на зары.
Любоў маю хай за малiтву
Прымаюць хмары і вятры.

Дзяўчаты падстрыгаюць ружы

Пiшу, не знаючы спакою,
Каб песня лепшаю была.
А пад акно майго пакоя
Сама паэзiя прыйшла.

Там сыплюцца ў спякоце дзённай
Пялёсткi руж, як лiсце з дрэў.
І на плантацыi чырвонай
Пажар асеннi дагарэў.

А калi восень дагарае,
Звiнiць у парку соснаў медзь, —
Дзяўчаты ружы падстрыгаюць,
Каб лiшнiх «пасынкаў» не мець.

Перабiраюць так сцяблiны,
Нiбыта мары з нiтак ткуць.
Адна — па iменi Рэгіна,
Другую — Мараю завучь.

Мне штось падказвае — не трэба
Так заглядацца. А чаму ж?
У iх вачах — сiнее неба.
А на губах — пялёсткi руж.

Матчын маналог

Як многа лiсця на зямлю апала
І прагримела над зямлём грамоў!
А я ўвесь час цябе, сыноч,

што прыйдзеш ты, што вернешся
дамоў.

А ты не йшоў,
Так доўга не з'яўляўся
Да роднай мацi, да сваёй зямлi.
Цяпер я знаю —
Ты навек застаўся
Там, дзе баi апошнiя былі.

Перад табой
Еўропы ўсёй прасторы,
Зялёны парк у квеценi вяноў.
Паклон табе ад мацi, у каторай
Было на фронце пяцера сыноў.

Я пяць разоў атрымлівала весткi,
Што палi ўсе героямi яны.
Цяпер жывуць са мною дзве
нявесткi

І двое ўнукаў — як мае сыны.

Я ўжо старая,
Шмат перажыла я,
Наплакалася ў смутку і журбе.

Гляджу —
Дзяўчынка на руках малая
Так шчыра шчочку туліць да цябе.

ПРАЗ ГАДЫ НЕ ЗАБЫЛІ МЫ СТРАТЫ

Алесь ВЕЧАР

Роздум на пляцу Перамогі

Я iду на свiтаннi Дзевятага мая
На той пляц,
дзе знаходзiцца вечны агонь.

Перад iм свае думы высокая
ўздымаю
I агонь майго сэрца нясу да яго.
Бо агню таго зьянне
было ў кожным сэрцы,

што загінулі ў бiтвах
у прорве вайны.
У iмя чалавечнасцi і бяссмерцця
Здабывалi сваю перамогу яны.
Каб на свеце быў мiр,
хай жыве Перамога,

Хай нясе яна радасць
мiльёнам людзей.
Па шляху да яе
было страчана многа
Чалавечае працы, жыцця

і надзей.
Праз гады не забылі мы
гэтыя страты,
Праз гады ўспамiнаем
цяжэйшую з войн,
Калi ўласную дзiкасць
забойцы і каты

Захацелi ўявіць як вялiкi закон.
Захацелi паставiць людзей
на каленi
I прымусяць iх слухаць
хлуслiвейшы брэх,
Што таму, хто пануе,
не трэба сумленне

І знiшчэнне народаў
таксама не грэх.
Гуманiзму няма
ў паразiтнай пароды,
Дзе даўно ўжо вялася селекцыя
зла,

Каб цкаваць свой народ
на другiя народы.
I Еўропа ў абдымку
з вайною паўзла

У смурод і руiны...
Лiхiя iмгненнi
I напад на вялiкi Савецкi Саюз,
На дзяржаву,
дзе творцам быў ленинскi

генiй
I якая стаяла за праўду сваю.
Права кожнага быць
сапраўды чалавечным

I насiць у сабе
трапятанне агню;
Але многiм даўно пасвяцiць
ужо нечым, —

Тыя шэрыя душы
iзноў за вайну.
Столькi кнiг аб войнах
ляжыць на палiцы,
I нiбыта без войн
немагчыма пражыць.

Але той памыляецца,
хто палiчыць,
Што пара на палiцу
ўспамiн палажыць.
Не згаджаецца з тым наша
памяць жывая,

Хай жыве Перамога
і толькi ўсяго...
Праз вякi, як і сёння,
Дзевятага мая
Прынясе нехта полымi сэрца
свайго.

Узыходзiць зара
для другiх пакаленняў,
Мiр і вечны агонь
параднiлiся з ёй.
Чалавецтва не будзе
паўзцi на каленях

Пад цяжарам
злачыннай часцiны сваёй.

Прамова, якой не было

Адзiн сенатар быў у Мiнску.
Хацелася сустрэцца з iм
Не для таго,
Каб бачыць зблiзку
I гаварыць аб тым усiм,
Не для таго,
Каб знаць, што модны
Пiнжак насiць высокi госць.

Прамовай простаю і лагоднай
Сустрэцца хацелася яго.
Для гэтага так мала шанцаў.
Даўно прайшла мая вясна,
А ўсё ж пад амерыканца
Пiсаў шпiргалку.

Вось яна:
«Шаноўны сэр!
Краiна дружбы
Была прад Вамi сотнi мiль.
Для нас няма важнейшай службы,
Чым забяспечыць свету мiр.
Няхай нiшто не засланяе
Нам горыч праўды пра вайну
I чалавецтва пэўна знае,
Хто за яе нясе вiну.
Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Але ж не ў тым, быць можа,
справа,
што ў праўдзе многа палыну —
Зварылася такая страва,
Якую нельга праглынуць.
Яе варылі ў штабах НАТА
Нiбыта ў кухнi сатаны,
Гатовыя на кожны атам
Надзець салдацкiя штаны.
На складах атамная зброя
Лягла навалам,
Як снапы.

Чакае,
Каб усё жывое
Ператварыць у змрочны пыл.
Вам больш чым нам
Аб тым вядома.

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

Але, быць можа, сапраўды
У генералаў не ўсе дома,
Калi вядуць нас да бяды.
На палiгонавых прасторах
Знікае радасць, як раса,
I там,
Дзе танк прайшоў учора,
Не заквітнее сёння сад
I шчасцю ўзяцца там аднекуль.
Гiсторыi былая плынь
Гаворыць нам,
Што чалавеку
Патрэбна мiрная цяплынь.
Што людзям творчасцi і працы
Няма карысцi ад вайны.
Пасля яе хто мусiць брацца
За аднаўленне —
Усе яны.
Сенатар!
Вы былі ў Хатынi.
Хацеў бы я,
Каб Вы ў той мiг
Сваёй душой былі не з тымi,
Якiя знiшчылі Сангмi.
Каб Вы адчулі,
Што ў Расiі
Шануюць праўду як нiдзе
I што мацней за права сiлы
Законы дружбы для людзей».

ВЕСТКІ З ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

ГОРАД ПРЫГАЖЭЕ

З кожным годам прыгажэе горад Гомель. За мінулыя пяцігодкі тут пабудаваны Дом культуры хімікаў, цырк на дзве тысячы месцаў, шэсць школ, тры паліклінікі, два плазвальныя басейны.

ПРЫСВЕЧАНА ГЕРАІНІ

Настаўнік Якаў Кірылавіч Дрынеўскі кіруе этнаграфічным хорам калгаса «Перамога» Жыткавіцкага раёна. Гэты самадзейны калектыў шырока вядомы на Палесці.

Сярод песень, якія выконвае хор, ёсць і творы, напісаныя самім Я. Дрынеўскім. Адна з іх прысвечана перадавой цялятніцы, Герою Сацыялістычнай Працы Сяпанідзе Маруці.

ФАКУЛЬТЭТЫ НАРОДНАГА

Народны ўніверсітэт культуры створан пры Журавіцкім сельскім Доме культуры Рагачоўскага раёна. У ім працуюць чатыры факультэты — музычны, тэатральны, кіназнаўчы і вышэйшага мастацтва.

Заняткі ўніверсітэта ахвотна наведваюць хлебаробы, мясцовая інтэлігенцыя.

ЖАДАНЬІА ГОСЦІ

Паспяхова прайшлі выступленні Маскоўскага мюзік-хола ў Гомельскім палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна. Артыстаў гледачы сустракалі дружнымі апладысмантамі.

Калектыў мастацкай самадзейнасці Яромінскага сельскага Дома культуры вядомы далёка за межамі Гомельскага раёна. Ён не аднойчы выходзіў пераможцам раённых і абласных аглядаў.

На здымку: група самадзейных артыстаў рыхтуецца да выступлення.

Фота М. ХУДАЛЕВА.

ВЕТЭРАН «ПАЛЕСДРУКУ»

Дваццаць пяць гадоў працуе фатографам у газетным аддзяленні гомельскай фабрыкі «Палесдрук» Віктар Дзмітрыевіч Веташкін. Ён — кавалер трох ордэнаў Славы, ударнік камуністычнай працы, заслужаны работнік прамысловасці БССР. За выдатныя паказчыкі ў працы прозвішча В. Веташкіна занесена ў Кнігу народнай славы.

МАЛЮЮЦЬ ДЗЕЦІ

Каля васьмідзясяці плакатаў юных мастакоў аб роднай прыродзе дэманструецца на выстаўцы-конкурсе ў Гомельскім Палацы піянераў і школьнікаў. Выстаўку наведалі сотні гамельчан.

ЁСЦЬ пісьменнікі, творчы лёс якіх знешне непрыкметны. Але, калі зазірнеш глыбей у іх творчую лабараторыю, адчуеш, што ў свеце гэтым — сваё неаўторнае, прывабнае, характавае. Такі і Міхась Даніленка. Сціплы працаўнік на літаратурнай ніве, ён у развіццё яе ўнёс свой уклад. Каля дзесятка зборнікаў апавяданняў і апавесцей — вынік працы за доўгія гады творчасці.

Герой большасці твораў пісьменніка — наш сучаснік, у якога да ўсяго ёсць справа. І жыве гэты чалавек найчасцей на роднай пісьменніку Гомельшчыне.

У надзвычай выразнай навеле «Казка», творы светлым, лірычным па сваёй гучанню, шмат сапраўднай пазіі жыцця. Але пісьменнік разумее, што побач і проза, воль чаму — ён не толькі раскавае, ён узнімае праблему ўзаемаадносін чалавека і прыроды: «...грымнуў стрэл. Знікла лясная казка, якая завітала была ў гэты ўцішны лясны закутак». Браньер забіў казулю. Гэта — чалавек бяздушны, ён замахваецца на прыгажосць. Але аўтар разумее, што зло, хоць і прыносіць шмат шкоды, не можа перамагчы чалавечнасць. Калі дзеці кормяць козачку травой, той «снілася светлая лясная казка».

Адносіны героя М. Даніленкі да прыроды дзейныя, а не сузіральныя. Не выпадкова ляснік Мікола з навелы «Над Убарцо» ганарыцца сваім сынам Сярожкам, які «...так блізка да сэрца прымае лёс кожнай жывой істоты». Радасць напэўнае дзіцячыя сэрцы, калі яны выпускаюць на волю жураўля («Воля»).

У нарысе «Пах апалага лісця» маці дзесяці дзяцей праводзіць у армію малодшага: «Не забывай, сынку, і нас, і зямлю, па якой хадзіў ты. Цяпер май, а ты помні, як і ліст апалы пахне».

А як хораша ўмее пісьменнік заглянуць у свет маленькіх герояў. Ён добра ведае псіхалогію дзіцячай душы. Ідзе гэта ад Даніленкі-педагога. Аўтар да вайны скончыў педагогічнае вучылішча, працаваў настаўнікам. Ён любіць дзяцей, разумее іх, ставіцца да іх з павагай і даверам.

Зборнікі «Вярнасьць слову», «Зачараваны гарлачык», «На вуліцы Сонечнай» напоўнены верай у добрае ў людзях. Юныя героі паводзяць сябе натуральна, бачаць у дарослых сваіх лепшых сяброў.

М. Даніленка — пісьменнік ваеннага пакалення. Ён прайшоў нялёгкімі франтавымі дарогамі, воль чаму тэма вайны з усімі яе аспектамі займае не апошняе месца ў яго творчасці.

У апавесці «Альпы» створаны мужныя характары людзей, якія не скарыліся ворагу. Тэма вайны прысвечаны таксама апавяданні «Штраус у апраметнай» і «На парозе волі».

У навелках і маленькіх апавяданнях М. Даніленкі цесна пераплятаюцца два часавых пачаткі ў раскрыцці характараў — мінулае і дзень сённяшні. Гераічнае дапамагае паўней узнавіць вобраз нашага сучасніка. Мінулае ўрываецца ў памяць герояў, яны зноўку і зноўку вяртаюцца да таго, чаго ніколі нельга забыць.

Загадчыца дзіцячага дома Настасся Антонаўна выратавала дзяцей, павёўшы іх у лес («Як жывеш, сыноч?»). Цяпер яна на пенсіі, жыве ціха, непрыкметна, думае аб «сваіх дзецях». Цяжка сказаць, які подзвіг больш вялікі. Той, што зроблены ў гады вайны, ці мацярынскае па-

чуддэ, якое пранесена праз усё жыццё да самай старасці. Так раскрываецца глыбокі сэнс унутранай тэмы — пафас праслаўлення святога імя **ЖАНЧЫНЫ**. Высокую сэнсавую нагрук

вобраз сучасніка ў іх жыцці і паўнакроўны.

Форма апісальнага апавядання пераважае ў творчасці М. Даніленкі, але яна не з'яўляецца адзінай. Некаторыя апавяданні, асабліва навелы-мініятуры, напісаны ў прыўзнятым рамантычным ключы, прысвечаны незвычайнаму здарэнню («Майская навальніца», «Бяроза», «Мацярынская вера», «Альпійскі раманак», «У Астравецкім лесе», «Будзьце шчаслівыя, людзі», «Восеньскі букет», «Лясны дух» і інш.). Вядома, мы не знойдзем ніводнага стылістычна аднатонага апавядання рэалістычнага або рамантычнага планаў, у кожным з іх адна з гэтых тэндэнцый пераважае, а часам іх нават цяжка размежаваць. Так паўстае своеасабліва сінтэтычная жанравая форма апавядання М. Даніленкі, у якой найбольш поўна праяўляюцца арыгінальныя рысы яго прозы. Да твораў гэтай жанравай фор-

працоўнага чалавека, што аддаў і працягвае ў пенсійным узросце аддаваць сваё жыццё людзям, які паўстае супраць усяго, што перашкаджае чалавечаму шчасцю, ахвяруючага асабістым дзеля карысці іншых, выдатна раскрыты ў апавяданні «Салёнаў». Яго, гэты стрыжань, нясуць у сабе героі апавяданняў «Мая песня», «Запаветны акія», «Майская навальніца», «Дзівасіл» і многіх іншых.

Цэлы шэраг праблем, якія хваляюць нашага сучасніка, ставіць аўтар у апавесці «Наш дом». Дзяцінне жыццё тут знешне няспешнае, але яно перанасычана ўнутранымі змаганнямі і драмамі, радасцямі і засмучэннямі, усім тым, што называецца чалавечым шчасцем, пакутай, блодой, гонарам або прыніжэннем. Пафас аўтарскай думкі ў апавесці «Наш дом» у абвешчаны сапраўды чалавечы адносіні паміж людзьмі. Прасочваючы дзень за днём жыццё аднаго дома, прыходзіць да вываду, — як духоўна багаты і душэўна прыгожы чалавек, які стаць побач з табой.

Праблема шчасця пастаянна хваляе пісьменніка, прыкоўвае яго ўвагу ў многіх творах. Дамо слова самому пісьменніку: «У другой сваёй апавесці — «Сініца ў руцэ» ўзяты чалавек іншага характара, чым Апанаска Лугавы. Апанас вёскі Багатая Града, пра якога ідзе размова ў творы, ужо амаль пракрыў жыццё з нялюбай жанчынай Палажкай. Што ён бачыў у сваім жыцці? Палажка складала грошы ў бацькаву шкатулку. Усё — грошы і грошы. І раптам — нібы водбліль маланкі — адна падзея амаль перавярнула ўсё. Апанаска жыццё. Ён задумваецца пра шчасце для чалавека. У чым яно? У грашак, якія адкладваюць яны з Палажкай «на чорны дзень»? Ці ў тым, каб пра Апанаса ўспамынулі іншым разам добрым словам людзі? І што яно, наогул, за такая катэгорыя — шчасце? Аб гэтым задумваўся я, калі працаваў над «Сініцай у руцэ».

Новая апавесць М. Даніленкі «Валя Лугавая» прысвечана праблемам калгаснай вёскі, людзям сяла. Хто ён, новы чалавек вёскі ў эпоху навукова-тэхнічнага рэвалюцыі, у перыяд тэхнічнага пераўзбраення, індустрыялізацыі вёскі, якія яго справы, мары і думкі? — воль чаму тое галоўнае, што хваляе пісьменніка.

Пайшла ў мінулае старая вёска, рушыцца хата, адрывае свой век і яе хворая гаспадыня, якая поркаецца на прысядзібным участку. Адзіны яе наследнік, шалапутны Косця, кідае маці і ідзе ў пошуках свайго «шчасця» ў горад. Тут сутыкаюцца і два планы адносін да людзей — вольчывы і разумна-гуманны.

Аўтар адыходзіць ад аблегчанага раўняння складаных праблем вольскага жыцця. Тое, аб чым марыў у свой час старшыня калгаса Ігнат («Зяць»), здзейснілася: калгас аснашчаны тэхнічна, вырасла яго матэрыяльная база, пачынае работу калгасны Дом культуры, нават «падчынілі» экскаватарам сажалку. Нягледзячы на ўсё гэта моладзь цяжка ўтрымаць у вёсцы. У чым жа прычына? Дзе шукаць выйсце са становішча? Гэта непакое герояў. Адною таліпляцоўкай праблему не вырашыш. Не выпадкова Валя Лугавая са старшынёй калгаса ў новым Доме культуры абсталюецца для заняткаў моладзі кабінет па агранаміі.

М. Даніленка ў росквіце сіл, ён жыве новымі творчымі планами. Значыць, наперадзе сустрэча з цікавымі творами.

Георгій СІНЕНКА.

ДАРОГА Ў ЗАПАВЕТНАЕ

ку нясуць у сабе словы аднаго з герояў апавядання «У апошні шлях». На запытанне юнака, каго хаваюць — сакратара райкома ці камандзіра, чуваць адказ: «Чалавека, Быў ён і сакратаром падпольнага райкома, і камандзірам партызанскага атрада. А самая галоўная яго пасада — ЧАЛАВЕК...». За Чалавека з вялікай літары і змагавецца пісьменнік у сваіх лепшых творах.

М. Даніленка — майстар навелы-мініятуры. У ёй звычайна раскаваецца аб чымсьці канкрэтным з жыцця, што падхлелена пільным вокам мастака. Дэгаль тут надзвычай выразная, дакладная, малюнак услымаецца зрокава, а галоўны сэнс раскрываецца ў падтэкст, ва ўнутранай тэме. Перачытаем некалькі разоў навелу «Вечны агонь». І яна засвеціцца не толькі фарбамі, яна загучыць тужлівай хвілінай маўчання, вечнай памяццю аб загінуўшых.

Вядома, у творчасці пісьменніка ёсць і пралікі. На гэта неаднаразова ўказвала крытыка. Рабілася і спроба разгледзець усю творчасць М. Даніленкі (артыкул Г. Шуленкі ў часопісе «Польмя», № 2, 1972). Але, памойму, раскрыць і вызначыць асноўныя матывы і тэндэнцыі ў творах пісьменніка аўтару артыкула не ўдалося. Паасобныя вывады ў артыкуле носяць надта суб'ектыўны характар. А хацелася б пацуду дзелаваць размову, якая б прынесла карысць і чытачам, і самому М. Даніленку.

Адна з апошніх кніг пісьменніка — зборнік прозы «Запаветны акія». Крытыкі, чытачы прыхільна сустралі яе. У адной з рэцэнзій ёсць цікавае прызнанне крытыка: «Неяк я снытаўся ў Міхася Пятровіча: «Чаму ў яго апавяданнях няма вострых канфліктаў, душашчынальных сітуацый?». Ён крыху намаўчаў, а потым адказаў: «Ведаеш, браце, яны ёсць, толькі ты іх не заўважаеш». Адрозне аўтара выклікае на роздум. Сапраўды, каб зразумець сутнасць ягонаў прозы, патрэбна ўнікнуць у падтэкст таго, пра што раскавае пісьменнік. І тады заўважыш, што аўтар узнавіла жывыя напластаванні нашай рэчаіснасці, а

мы можна аднесці апавяданні «Мая песня», «Запаветны акія», «Сустрэча з сынам», «Кляновы лісток», «Жорык», «Як жывеш, сыноч?», навелы-мініятуры «Маці Мар'я», «Дзівасіл» і многія іншыя. Тут галоўны аб'ект даследавання — унутраны свет чалавека працы, які раскрываецца ў яго грамадскіх сувязях і ўзаемаадносінках, у працэсе працоўнай дзейнасці, у штодзённым побыце, у звычайным для яго асяроддзі і абставінах.

За ўсім гэтым, на першы погляд прывычным і звычайным (калі ў гэтым убачыць галоўнае, то сапраўды тут «няма вострых канфліктаў», душашчынальных сітуацый»), цэлы шэраг маральных і этычных праблем. Аб'ект апавядання нясе ў сабе глыбокі падтэкст, схаваны за знешняй яго нязначнасцю і звычайнасцю. На першым плане тут не знешняя падзея, а багаты ў сваёй сціплай прастаце ўнутраны свет, перажыванні лірычнага героя — цудоўнага ў сваёй сутнасці чалавека.

«Ці не лірыка, — усклікаў М. Прышвін, — з'яўляецца ў пісьменніках тым золатам, якое вызначае іх трываласць і каштоўнасць?». Менавіта гэтую стыльваю традыцыю ў малым жанры творча развівае і М. Даніленка. Пры гэтым у эвалюцыі мастацкага майстэрства пісьменніка выразна намячаецца рух ад лірычнай навелы да апавядання-роздуму, да больш «строгага», аналітычнага апавядання («Апанаска Лугавы», «Валя Лугавая»). Апавяданне становіцца падкрэслена праблемным: духоўнае жыццё дзейных асоб разглядаецца ў руху, асэнсоўваецца ў вострых псіхалагічных і мавальных канфліктах.

Пісьменнік зазначае: «Кожны чалавек — гэта свой, адметны свет. І няма вольчывых людзей. Можа быць, нават у чалавека, які знешне нічым не вызначаецца сярод сяброў, ёсць нейкі «залаты стрыжань» у душы. Адкрыць яго — задача мастака і задача, трэба прызнаць, не з лёгкіх. Урэшце, мастацтва і не вымагае ад мастака лёгкіх шляхоў. Чым глыбей пісьменнік «запускае плуг», тым цяжэй яму прыходзіцца...»

«Залаты стрыжань» душы

ДАРАГАЯ РЭДАКЦЫЯ! Я вельмі люблю малюваць, займаюся разьбой па дрэву, чаканкай, лепкай. Але мастацкай адукацыі не маю. А як мне хочацца пазнаць усё тайны мастацтва, усё тое, чаго я лічэ не разумею!

Вучыцца я магу толкі без адрыву ад вытворчасці.

Падкажыце, дзе ёсць вышэйшыя і сярэднія мастацкія ўстановы з вучэбнай або завочнай формай навучання, дзе ёсць такія курсы?

Віктар НЯВЕРКА,
слесар Мінскага вопытна-механічнага завода.

А Д К Р Ы В А Ц Ь ТАЙНЫ ПРЫГОЖАГА

Сёння мы ўсё часцей сустракаем чалавека з мальбертам, з альбомам у цэхах заводаў, на вуліцах і плошчах горада, на новабудовах, на калгасных палках. У большасці выпадках гэта не мастакі-прафесіяналы, а людзі розных прафесій: рабочыя, урачы, эканамісты і бухгалтары, настаўнікі і паляводы, сельскія механізатары, улюбёныя ў мастацтва.

Большасць аматараў працуе самастойна, у адзіночку спра-

буе авалодаць сакрэтамі майстэрства. Ёсць у іх велізарнае жаданне далучыцца да цудоўнага, навучыцца паказаць у сваіх работах прыгажосць навакольнага жыцця, расказаць пра тое, што іх хвалюе, чым яны жывуць, як бачаць і ўспрымаюць навакольны свет.

Гэта не проста. Не лёгка дайсці самастойна да пэўнага ўзроўню мастацкасці. Разам з тым нямаюць прыкладаў, калі мастакі-аматары знаходзяць ці-

кавыя пластычныя формы, колеравыя спалучэнні для перадачы канкрэтных жыццёвых з'яў. Гэта мы бачым у лепшых работах Ліліі Трахалёвай (Гродзенская вобласць), Міхаіла Засінца і Дзмітрыя Сталярова (Гомельская вобласць), Апанарыя Пупко і Мікалая Шчаканогава (Мінская вобласць), Івана Булгакава (Магілёўская вобласць), Феадосія Дудо, Паулы Красавінай, Сцяпана Смялюхі (г. Мінск) і многіх іншых.

Аднак унікаем у сутнасць, у сэнс вызначэння — «ўдаецца знайсці». Колькі сіл і часу ідзе ў таленавітага аматара на пошук «адкрыцця» таго, што ўжо вядома кожнаму майстру прафесіянальнага мастацтва! Ці не прасцей гэтыя веды, хоць бы іх асновы, пэўныя навыкі, атрымаць з дапамогаю таго ж мастака-прафесіянала?

Заўважым, што большасць мастакоў-аматараў лічаць найпершай умовай сваіх творчых пошукаў сувязь з жыццём і разумеюць неабходнасць авалодання хоць бы асновамі выяўленчай граматы. Гэтым і тлумачыцца іх імкненне зай-

мацца ў студыях і гуртках выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, атрымаць кансультацыю, параду майстра прафесіянальнага мастацтва.

Здавалася б, усё ясна. Але і мы вымушаны паўтарыць пытанне: дзе вучыцца мастаку-аматару? Адказ на гэтае пытанне атрымаць не так проста. Студый і гурткоў выяўленчага мастацтва, нават у Мінску, вельмі мала. Адкрыты студый пры палацах культуры Белсаўпрофа, трактарнага завода і камвольнага камбіната.

Пры абласным ДOME мастацкай самадзейнасці (вул. Казлова, 2) працуе творчы клуб мастакоў-аматараў. Вядома, ён не можа замяніць студыю або гурток, але гэтае творчае аб'яднанне аматараў выяўленчага мастацтва запрашае мастакоў для правядзення кансультацый, творчых сустрэч, арганізуе выстаўкі работ самадзейных мастакоў і іх абмеркаванне. Гэта ўжо пэўная форма вучобы.

Ёсць і завочная форма навучання. У Маскве пры Цэнтральным ДOME народнай творчасці

імя Н. К. Крупскай адкрыты народны ўніверсітэт мастацтваў. Ёсць пры ім факультэт выяўленчага мастацтва. Навучэнцы спачатку знаёмяцца з асновамі малюнка, жывапісу і кампазіцыі, працуюць над націрмортам, пейзажам, інтэр'ерам і накідамі, а таксама выконваюць нескладаныя заданні па дэкаратыўнаму афармленню. У працэсе заняткаў вызначаюцца схільнасці навучэнца да таго або іншага віду выяўленчага мастацтва і вырашаецца пытанне аб далейшых занятках. Больш грунтоўныя звесткі аб парадку паступлення і вучобе можна атрымаць у самім народным ўніверсітэце. Адрес: Масква, Цэнтр, 142. Армянскі завулак, 13. Факультэт выяўленчага мастацтва.

Формы работы мастака-аматара могуць быць розныя. Аднак кожная з іх патрабуе сур'ёзнай этанакіраванасці, сувязі з прафесіянальным мастацтвам.

Ф. ВАЛАДЗЬКО,
мастацтвазнаўца, член
намісці Саюза мастакоў
БССР па народнай
і выяўленчай творчасці.

ПАСТАНОВАЯ калегія Міністэрства культуры ССРСР, сакратарыята праўлення Саюза кампазітараў ССРСР, сакратарыята праўлення Саюза пісьменнікаў ССРСР прадуладжана правядзенне ўсесаюзных конкурсаў і аглядаў музычных тэатраў, прафесіянальных мастацкіх калектываў, салістаў-вакалістаў, вакальных і вакальна-інструментальных ансамбляў у адзначэнне 60-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Усесаюзныя конкурсы аб'ядлены:

1. На стварэнне і пастаноўку новых музычна-сцэнічных твораў (опера, балет), аперэт і музычных камедый;

2. Агляд-конкурс прафесіянальных мастацкіх калектываў;

3. Конкурс на лепшае выкананне савецкай песні.

1. Конкурс на новыя спектаклі праводзіцца з 1 студзеня 1976 года па 1 сакавіка 1978 года па музычна-сцэнічных творах, створаных савецкімі аўтарамі пасля 1 студзеня 1974 года, або створаных раней, але не пастаўленых ні ў адным з тэатраў да 1 студзеня 1975 года. Спектанлі, якія вылучаюцца на конкурс, павінны прысвячацца актуальнай савецкай тэматыцы. Сюжэты твораў, якія вылучаюцца на конкурс, могуць быць і арыгінальнымі, і перайманымі з савецкай мастацкай літаратуры. Заўважым аб вылучэнні спектакляў для ўдзелу ў конкурсе падаюцца не пазней чым 1 сакавіка 1978 года. Конкурс праводзіцца ў два туры — першы тур (рэспубліканскі) завяршаецца да 30 красавіка 1978 года, другі тур — 1 ліпеня 1978 года.

За лепшыя спектаклі аўтарам твораў і тэатральным калектывам устанавляюцца наступныя заахвочванні (па адной прэміі):

а) за оперы:

КАМПАЗИТАРАМ:

першая прэмія — 6000 руб.

другая — 4500 руб.

трэцяя — 3000 руб.

ЛІБРЕТЫСТАМ:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

ТЕАТРАЛЬНЫМ КАЛЕКТЫВАМ:

першая прэмія — 6000 руб.

другая — 4500 руб.

трэцяя — 3000 руб.

б) за балеты:

КАМПАЗИТАРАМ:

першая прэмія — 5000 руб.

другая — 4000 руб.

трэцяя — 2500 руб.

ЛІБРЕТЫСТАМ:

першая прэмія — 1000 руб.

другая — 800 руб.

трэцяя — 600 руб.

ТЕАТРАЛЬНЫМ КАЛЕКТЫВАМ:

першая прэмія — 5000 руб.

другая — 4000 руб.

трэцяя — 2500 руб.

в) за аперэты і музычныя камедыі:

КАМПАЗИТАРАМ:

першая прэмія — 3000 руб.

другая — 2000 руб.

трэцяя — 1500 руб.

ЛІБРЕТЫСТАМ:

першая прэмія — 1500 руб.

другая — 1000 руб.

трэцяя — 500 руб.

ТЕАТРАЛЬНЫМ КАЛЕКТЫВАМ:

першая прэмія — 3000 руб.

другая — 2000 руб.

трэцяя — 1500 руб.

Творы і спектаклі, якія прайшлі на другі тур, адабраныя журы, але не ўдастоеныя прэміяў, могуць быць ўзнагароджаны дыпламамі I і II ступені.

II. Агляд-конкурс прафесіянальных мастацкіх калектываў праводзіцца ў два туры:

1. Для сімфанічных аркестраў:

першая прэмія 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы;

2. Для акадэмічных хораў:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы;

3. Для народных хораў і ансамбляў песні і танца:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Шэсць ганаровых дыпламаў;

4. Для ансамбляў танца:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы.

III. Конкурс на лепшае выкананне савецкай песні.

У конкурсе могуць прыняць удзел прафесіянальныя спявачкі і спявачкі, вакальныя і вакальна-інструментальныя ансамблі ў складзе не больш чым 10 чалавек, якія працуюць у канцэртных арганізацыях, тэатрах оперы і балета, музыкамеды і драматычных тэатрах, у сістэме тэлебачання і радыёвяшчання.

ЗАУВАГА: а) артысты, удастоеныя ганаровых званняў, лаўрэаты ўсесаюзных і міжнародных конкурсаў удзельнічаюць у аглядзе-конкурсе на агульных падставах;

б) па рэкамендацыях Міністэрства культуры саюзных рэспублік да аглядзе-конкурсу могуць быць дапушчаны удзельнікі мастацкай самадзейнасці, якія паказалі высокія выканаўчыя дасягненні.

Конкурс праводзіцца ў тры туры, у першы тур з верасня 1976 года па верасень 1977 года.

Першы адборачны тур пра-

рам і для дадзенага калектыву, сюжэтных нумароў або танцавальных сцэн, якія адлюстроўваюць тэмы сучаснасці, гераічныя здзяйсненні савецкага народа;

б) распрацоўка і выкарыстанне ў рэпертуары сучаснага танцавальнага фальклору.

Для прафесіянальных мастацкіх калектываў устанавляюцца наступныя заахвочванні (па адной прэміі):

1. Для сімфанічных аркестраў:

першая прэмія 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы;

2. Для акадэмічных хораў:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы;

3. Для народных хораў і ансамбляў песні і танца:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Шэсць ганаровых дыпламаў;

4. Для ансамбляў танца:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы.

III. Конкурс на лепшае выкананне савецкай песні.

У конкурсе могуць прыняць удзел прафесіянальныя спявачкі і спявачкі, вакальныя і вакальна-інструментальныя ансамблі ў складзе не больш чым 10 чалавек, якія працуюць у канцэртных арганізацыях, тэатрах оперы і балета, музыкамеды і драматычных тэатрах, у сістэме тэлебачання і радыёвяшчання.

ЗАУВАГА: а) артысты, удастоеныя ганаровых званняў, лаўрэаты ўсесаюзных і міжнародных конкурсаў удзельнічаюць у аглядзе-конкурсе на агульных падставах;

б) па рэкамендацыях Міністэрства культуры саюзных рэспублік да аглядзе-конкурсу могуць быць дапушчаны удзельнікі мастацкай самадзейнасці, якія паказалі высокія выканаўчыя дасягненні.

Конкурс праводзіцца ў тры туры, у першы тур з верасня 1976 года па верасень 1977 года.

Першы адборачны тур пра-

ходзіць у верасні — снежні 1976 года ў саюзных рэспубліках.

Другі, міжрэспубліканскі тур, павінен быць праведзены ў лютым—маі 1977 года па зонах: другая зона — г. Вільнюс (выканаўцы Беларускай ССР, Літоўскай ССР, Латвійскай ССР, Эстонскай ССР);

Трэці тур праходзіць у верасні 1977 года ў г. Маскве.

Да ўдзелу ў трэцім туры дапускаюцца пераможцы другога тура, але не больш чым 10 салістаў і 4 ансамблі ад кожнай зоны.

Парадак выступлення ў трэцім туры вызначаецца па жэрабю.

вай песні, якая раней не выдавалася і да конкурсу не выконвалася.

Новы матэрыял (партытуры і галасы) песень фінальнага тура павінен быць накіраваны ва Упраўленне музычных устаноў Міністэрства культуры ССРСР не пазней чым 1 жніўня 1977 года. Адначасова неабходна прадставіць мастацкія або падрадзійныя пераклады песень, якія выконваюцца на мовах народаў ССРСР.

Для пераможцаў III тура конкурсу ўстанавляюцца наступныя заахвочванні:

1. Салістам:

дзве першыя прэміі (для мужчынскага і жаночага галасоў) у памеры 400 руб. кожная і званне лаўрэата;

дзве другія прэміі (для мужчынскага і жаночага галасоў) у памеры 300 руб. кожная і званне лаўрэата;

дзве трэція прэміі (для мужчынскага і жаночага галасоў) у памеры 200 руб. кожная і званне лаўрэата.

Чатыры дыпламы.

Дыпламантам уручаюцца чатыры заахвочвальныя прэміі ў памеры 100 руб. кожная.

2. Ансамблям:

адна першая прэмія ў памеры 1000 руб. і званне лаўрэата;

адна другая прэмія ў памеры 800 руб. і званне лаўрэата;

адна трэцяя прэмія ў памеры 600 руб. і званне лаўрэата.

Чатыры дыпламы.

Ансамблям-дыпламантам уручаюцца чатыры заахвочвальныя прэміі ў памеры 200 руб. кожная.

Лаўрэатам конкурсу прадстаўляецца права запісу на грамплацінкі і гастрольнай паездкі па краіне.

Пасля заканчэння III тура лаўрэаты абавязаны бясплатна прыняць удзел у двух—трох канцэртах, прысвечаных завяршэнню конкурсу.

Аўтарам лепшых новых песень, якія прагучалі на конкурсе і якія раней не выдаваліся і не выконваліся:

дзве першыя прэміі (кампазітару і паэту) у памеры 200 руб. кожная і дыпламы;

дзве другія прэміі (кампазітару і паэту) у памеры 150 руб. кожная і дыпламы;

дзве трэція прэміі (кампазітару і паэту) у памеры 100 руб. кожная і дыпламы.

Прэміраваныя песні будуць набыты Міністэрствам культуры ССРСР, выдадзены і запісаны на грамплацінкі.

Лепшая аранжыроўка песні, прадстаўленай на III туры, адзначаецца спецыяльным прызам.

Прынята адпаведная Пастанова калегія Міністэрства культуры БССР, праўлення Саюза кампазітараў і Саюза пісьменнікаў БССР аб удзеле ў вышэй названых конкурсах.

К О Н К У Р С Ы,

прысвечаныя 60-годдзю Вялікага Кастрычніка

Першы тур (рэспубліканскі) з 1 чэрвеня 1976 года па 1 сакавіка 1977 года.

Другі тур — з 10 мая па 1 кастрычніка 1977 года.

У аглядзе-конкурсе могуць прыняць удзел:

1. Сімфанічныя аркестры:

Абавязаны выканаць 15 твораў буйной формы (сімфонія, араторыя, кантаты або іншыя буйныя вакальна-сімфанічныя творы), у тым ліку не менш чым 5, якія раней калектывам не выконваліся, створаных кампазітарамі як сваёй, так і іншых братніх рэспублік.

2. Акадэмічныя хоры:

а) выкананне ў перыяд аглядзе-конкурсу новай праграмы без суправаджэння, якая складаецца з сачыненняў савецкіх кампазітараў, з абавязковым уключэннем твораў кампазітараў братніх рэспублік Савецкага Саюза, а таксама прафесіянальных апрацаван народнай музыкі;

б) выкананне не менш чым трох буйных сачыненняў савецкіх кампазітараў у жанры кантаты або араторыя, якія не выконваліся калектывам раней.

3. Народныя хоры, ансамблі песні і танца, ансамблі танца:

а) выкананне ў перыяд аглядзе-конкурсу новай праграмы, у якой адно аддзяленне павінна складацца з лепшых узораў вакальна-харэаграфічнага фальклору, арыгінальных сачыненняў, створаных кампазіта-

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы;

3. Для народных хораў і ансамбляў песні і танца:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Шэсць ганаровых дыпламаў;

4. Для ансамбляў танца:

першая прэмія — 2000 руб.

другая — 1500 руб.

трэцяя — 1000 руб.

Тры ганаровыя дыпламы.

III. Конкурс на лепшае выкананне савецкай песні.

У конкурсе могуць прыняць удзел прафесіянальныя спявачкі і спявачкі,

ГРАМАДЗЯНСКАЕ АБЛІЧЧА АРТЫСТА

Ад артыста многае патрабуецца. Без пастаяннай вучобы, работы яго над сабой немагчыма нараджэнне і паўнакроўнае жыццё сцэнічнага твора, які выносіцца на суд гледача. А вучоба складаецца з многіх элементаў, у лік якіх уваходзяць перш за ўсё лекцыі і практычныя заняткі гарадскога семінара творчай інтэлігенцыі, створанага Гомельскім гаркомом партыі. Тут абмяркоўваюцца праблемы ідэалагічнай барацьбы на сучасным этапе, развіцця розных напрамкаў у мастацтве. Уздзельнікі семінара праводзяць практычныя заняткі на прадпрыемствах і ў навуковых цэнтрах горада.

Творчы курс «Тэатр і сучаснасць» вядзе галоўны рэжысёр Гомельскага абласнога драматычнага тэатра К. Пятроў. Цікава праходзіць дыскусія над праблемамі артыкулаў часопіса «Тэатральная жыццё» — аб прыёмах рэжысёрскай і акцёрскай выразнасці на сцэне, з'яўляюцца пытанні этыкі ў сучасным тэатры, спалучэння грамадзянскасці і мастацкасці ў творчасці.

На заводзе сантэхабеталявання праходзілі чарговыя заняткі семінара. З асаблівым запалам, цікавасцю і патхннем гаварылі яго уздзельнікі пра тое, што многае для сваіх сцэнічных герояў яны бяруць ад сустрэч з рабочымі і прадстаўнікамі навукі, з партыйнымі работнікамі, моладдзю і ветэранамі працы. Для кожнага з іх цікавы пазвольны свет, а гэта значыць, што ёсць імкненне кроць у нагу з жыццём, адказаць на патрабаванні часу, праўдзіва паказаць на надмоствах вобразы сваіх сучаснікаў.

Галоўны рэжысёр тэатра Канстанцін Пятроў аднойчы заўважыў, што акцёрскі семінара сам падобны на поле бітвы... І сапраўды, дыскусія, гарачыя спрэчкі, якія ўзнікаюць на за-

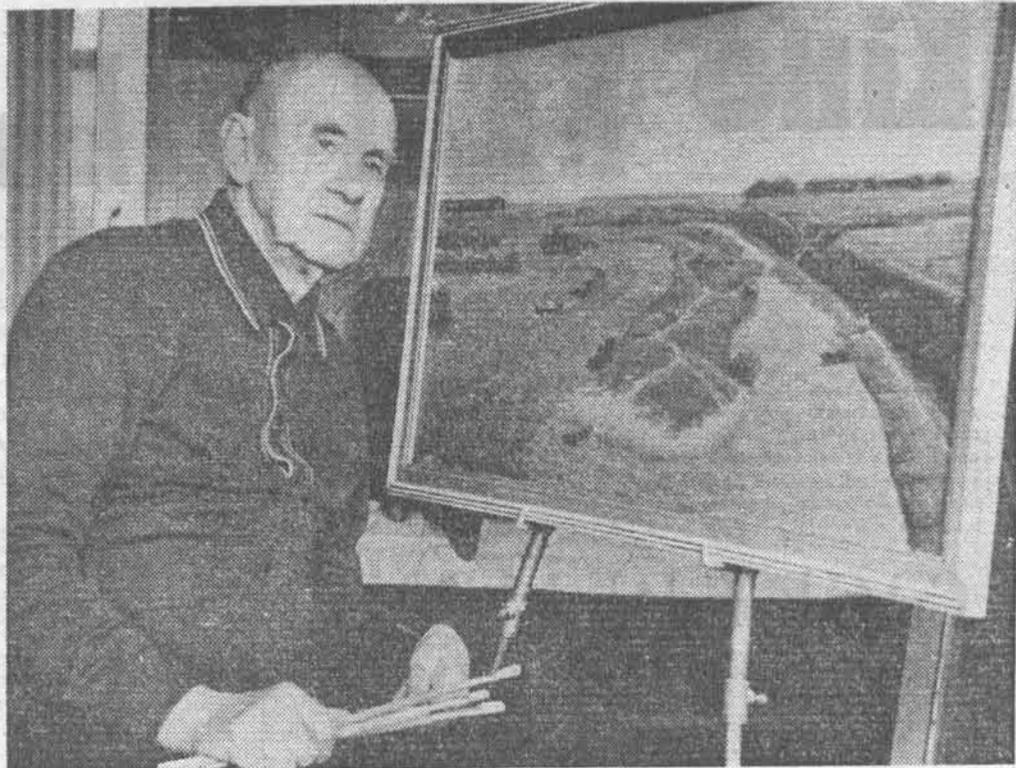
вятках, вызначаюцца пенаэрэднасцю, самастойнасцю мыслення ўдзельнікаў.

Асаблівае значэнне ў гэтым мае пастаянная работа актёра над павышэннем свайго прафесіянальнага ўзроўню. Тое, што сучасны актёр «і жнец, і шавер, і на дудзе іграе» — сімптаматычна. Вябедая камедыя Кальдэрона, шэкспіраўская трагедыя, гераічная паэма Віктара Гусева, глыбока псіхалагічная драма Івана Шамякіна... На першы погляд, зусім супрацьлеглыя па сваёй сутнасці і прыродзе творы, але рэжысура і актёры павінны быць аднолькава прафесіянальнымі ў кожнай рабоце. Тэатр становіцца сінтэтычным, калі ў спектаклі спалучаны і танец, і вакал, і пантаміма. Таму праводзяцца заняткі, напрыклад, на спевах і пантаміме з той жа сур'езнасцю, што і заняткі па сцэнічнай мове. Актёр адчувае, што абавязаны быць узброеным ва ўсіх аспектах творчасці.

Кароткае, але ўсеабдымнае слова — наірабавальнасць мастака да сябе. Пра яе, патрабавальнасць, пагадаў ім нам XXV з'езд КПСС. Толькі той сапраўдны мастак, хто вучыцца ў жыцця, у тых настаўнікаў, што пакінулі ў спадчыну высокую ідэальную рэалістычнага тэатра, праўды ў мастацтве.

Бываючы не раз на рэпетыцыях гомельскіх рэжысёраў Канстанціна Пятрова, Геральда Вагаў, Барыса Кручкова, заўважаеш, што яны — вельмі розныя творчыя асобы. Аб'ядноўвае іх страснае імкненне раскрыць ідэйную сутнасць спектакля. Семінары, пра якія я гаварыла вышэй, спрыяюць стварэнню гэтага сапраўды творчага духу, атмасферы калектыўнай адказнасці, бо грамадскія і мастацкія інтарэсы ўсёй трупы спалучаюцца ў адно.

Эльвіра ЯРШОВА,
завуч універсітэта
марксізму-ленінізму пры
Гомельскім ГК КПБ.

Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Б. Ф. Звінаградскі.

Фота П. БЕЛАВУСА.

З КРЫНІЦ ЖЫВАТВОРНЫХ

Заслужанаму дзеячу мастацтваў БССР Барысу Фёдаравічу Звінаградскаму восем дзесят гадоў. Яго творчасць вядома не толькі на Гомельшчыне, але і ў іншых кутках Беларусі. Сваё дзяцінства Барыс Фёдаравіч правёў на поўдні краіны. Ваенную вывучку прайшоў яшчэ ў першую сусветную вайну ў якасці лётчыка. Лятаў на недасканалых першых рускіх аэрапланах. Па волі лёсу трапіў на беларускую зямлю, дзе трывала абсталяваўся, аддаўшы сябе цалкам мастацтву. «З юнацкіх гадоў я адчуў незвычайную прыкільнасць да малевання і лепкі, — гаворыць мастак, — і ў настойлівай рабоце над сабой, творча пераймаючы вопыт майстроў-мастакоў, заваяваў

права стаць членам Саюза мастакоў яшчэ з даваеннага часу». Працы Звінаградскага — гэта перш за ўсё пейзажы. Змест амаль усіх твораў — цудоўная прырода Гомельшчыны і іншых маляўнічых куткоў Беларусі. У карцінах Б. Ф. Звінаградскага выразна адчуваецца сацыяльны падтэкст, які гучыць і ў саміх назвах: «Прыстань на Сожы», «Рачны порт», «На Мельнікавым (цяпер Пралетарскім) лузе». Ён аўтар эсэізаў «Помікаў і абеліскаў рэвалюцыйным і ваенным дзеячам Гомельшчыны».

Работы мастака экспануюцца на рэспубліканскіх выстаўках. У Гомелі некалькі разоў наладжваліся яго персанальныя выстаўкі. Набыты вопыт і майстэрства

старэйшы мастак Беларусі імкненца аддаць сваім шматлікім вучням. З дня адкрыцця народнага ўніверсітэта мастацкага выхавання пры Гомельскім Палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна Барыс Фёдаравіч доўгі час з'яўляўся дэканам і выкладчыкам факультэта выяўленчага мастацтва.

Мастак нямала працаваў у школах, вёў дзіцячыя студыі, чытаў лекцыі на семінарах работнікаў культуры. Не старэе душой ветэран, не лісаць вялікае палатно пад умоўнай назвай «Дзень добры, племя маладое, незнаёмае». Ждаем вам, дарагі Барыс Фёдаравіч, здзейсніць вашу мару.

М. ГАТОВКІН.

ДЭБЮТ

Алесь Пісіцкі нарадзіўся ў 1954 годзе ў вёсцы Мілашавічы Лельчыцкага раёна. Вучыўся ў Віцебскім аэсістратэжнікуме сувязі. Пасля паступіў на філалагічны факультэт Мазырскага педінстытута імя Н. К. Крупскай. Зараз займаецца на апошнім курсе. Друкаваўся ў Лельчыцкай раённай газеце «Светлае жыццё», у «Піянеры Беларусі», «Камунісце Палесся», «Чырвонай змензе», часопісе «Малодосць».

Жыве у сэрцы маім песня,
і мо таму яно з грудзей,
як жаўручок у паднябессе,
заўжды ірвецца да людзей.

Не ўсім, —
адным з нас суджана ўзысці
На цяжкую жыццёвую вяршыню.

Другім — бяследна знікнуць
у жыцці,
Зямлю не надыхаўшыся сінню.
Хто з нас згарыць?
Таго не прадсказаць...
Таму штодня,
шточас жыві імкненнем
Як найглыбей з тугім людскім
карэннем
Жыцця свайго карэнчыкі
звязаць.

Жыццё маё, усё часцей
патрэба сэрца ў цішыні...
Я не раблю сябе чысцей,
каб незнарок не ачарніць.

Калі ўскочу аднойчы на спіну
непаспешна Пегасу-каню,
дык тады я душою спасцігну
шырыню, глыбіню, вышыню.

Алесь ПІСІЦКІ

Успрымаю мембранай душы
недапетыя песні,
няўлоўныя гукі...
Чую: шэпчуцца дзесь мурашы,
а мне сэрцаў маленькіх
іх чуецца стукат.
...Як высока у марях лячу!..
Адчуваю бяссмертную роднасць
з зямлёю...
Ёй за радасць быцця заплачу
я аднойчы сваёй гарачай
кывёю...

ВЯСНЯНКА

Жыве на Палессі
дзяўчына-вяснянка.
Яе напрудвесні
сустрэў неяк ранкам...
Стаяў, счараваны
дзяўчынай, вачамі...
Пайшла... закаханы
не сплю я начамі...
Я з гэтай хвіліны
у смутку, адчаі,
адчуў, што дзяўчына

мяне не кахае.
Відаць, раніцою
ніяк не спаткаю
яе над ракою,
хаця і чакаю...
Мне месца у сэрцы яе
не знайшлося...
Чаму ж нам сустрэцца
тады давялося?..
...Жыве на Палессі
дзяўчына-вяснянка.
Яе напрудвесні
Сустрэць бы зноў ранкам.

Кіно Калі Фільм Выклікае

РОЗДУМ ПАСЛЯ СЕАНСА

МНОГІЯ настаўнікі Даманавіцкай сярэдняй школы з цікавасцю прачыталі аповесць Васіля Быкава «Воўчая зграя». Таму не дзіўна, што, як толькі фільм выйшаў на экран, мы арганізавалі культпаход. Потым наладзілі абмеркаванне. Усе шчыра гаварылі, што «Воўчая зграя» — праўдзівы, хваляючы твор, які расказвае аб мужнай барацьбе савецкага народа супраць фашысцкіх захопнікаў. У фільме

Новая работа беларускіх кінематографістаў — фільм «Воўчая зграя» (аўтар сцэнарыя В. Быкаў, рэжысёр-пастаноўчык Б. Сцяпанай, галоўны аператар А. Аўдзееў, мастак Ю. Альбіцкі) — выклікала супярэчлівыя ацэнкі гледачоў і крытыкі. Сёння на старонках «ЛіМа» са словамі пра гэты твор выступаюць настаўнік Даманавіцкай СШ Івацэвіцкага раёна В. Мароз, студэнт БДУ імя У. І. Леніна М. Байран і крытык В. Небышынец.

стаюцца двое — дарослы і дзіця. Пройдзе час, і Ляўчук будзе шукаць таго, ужо дарослага чалавека. Усё гэта потым. А пакуль дзея фільма разгортваецца з маланкавай хуткасцю. Першыя кадры, экспазіцыя фільма з яе сімволікай — людзі і звяры — нібы настрайвае на тое, што далей будзе

СЛОВА ПЕДАГОГА

адным з яго прадстаўнікоў з'яўляецца Ляўчук. Ён і яго таварышы па зброі трапляюць у нечалавечыя ўмовы. Адзін за другім гінуць Ціханаў, Грыбаед, Клава. Цудам выратаваецца адзін Ляўчук. З дзіцем на руках праходзіць праз пекла блакаты, лічыць сваім свяшчэнным абавязкам захаваць жыццё «маленькаму камячку».

Нельга без болю ў сэрцы глядзець эпізод, калі Ляўчук, стоячы па шыю ў багне, трымае над галавой маленькую істоту, а раз'юшаныя фашысты паліваюць усё наўкол аўтаматычнымі чэргамі. Вандалы дваццатага стагоддзя. Для іх не існавала нічога чалавечага, святаго.

Ляўчук проціпастаўляе ім маральную перавагу савецкага чалавека, стойкасць духу. Артыст А. Грачоў раскрывае леп-

шыя рысы характару, гуманізму народных мсціўцаў.

Добра іграе Грыбаеда В. Нікулін. Яго герой — увасабленне высакародства, народнай мудрасці і разам з тым тэраізму. Цяжка толькі часам зразумець, на якой мове гаворыць Грыбаед. Гэта, на думку ўдзельнікаў нашага абмеркавання, зніжае ацэнку фільма.

А калі гаварыць наогул, то карціна «Воўчая зграя» — значная падзея ў культурным жыцці рэспублікі. Яна вучыць ненавідзець ворага, фашызм, яго антычалавечую ідэалогію, на ўчынках, на подзвігу герояў стужка выходзіць любоў да роднай Айчыны, глыбокую пашану да тых, хто дарагой цаной завабываў Перамогу над гітлераўскімі захопнікамі.

В. МАРОЗ,
настаўнік Даманавіцкай СШ
Івацэвіцкага раёна.

Я ВЕДАЮ, што многія гледачы даюць станоўчую ацэнку фільму «Воўчая зграя». Не маю намеру займацца параўнаннем аповесці з кінематографічным варыянтам, але выкажу свае меркаванні.

Аповесць, як і наогул уся творчасць В. Быкава, карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод чытачоў. Натуральна, кожны фільм, заснаваны на яго творчасці, заўсёды выклікаў і выклікае цікавасць.

Аднак, калі гаварыць пра «Воўчую зграю», то тут я не магу не сказаць пра здабыткі і ўпущэнні аўтараў карціны. Увасабленне на экране шырока вядомага чытачу твора — з'ява прыемная. Мы не можам заставацца аб'якаватымі да таго, як невялікая група савецкіх людзей да апошняга дыхання застаецца вернай свайму абавязку, робіць усё, нават неверагоднае, каб праврацца да сваіх і надалей быць актыўнымі ўдзельнікамі барацьбы супраць фашысцкіх захопнікаў. Гінуць усе. За-

У роллях: Грыбаеда — В. Нікулін, Ляўчука — А. Грачоў. Фота В. ЛУПЕНКІ (БЕЛТА).

ПЕРАД тым як пісаць артыкул, я пазнаёміўся з водгукамі на фільм чытачоў штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», у прыватнасці, з ніскамі ў рэдакцыю настаўніка Вікенція Іванавіча Мароза і студэнта Мікалая Байрана. Дарэчы, сам факт супярэчлівых ацэнак экраннага твора наогул часта сведчыць аб тым, што на экран выйшаў змястоўны твор, які выклікае неадназначныя ўражанні. Абуджае ў гледачоў жаданне абмеркаваць яго, падыскусіраваць аб ім. Адрозніе ж сказаць, што мне бліжэй тое, што напісаў пра стужку «Воўчая зграя» В. Мароз. Што датычыцца думкі студэнта М. Байрана, то яна, відаць, тлумачыцца даволі распаўсюджаным імкненнем гледача кінафільма параўноўваць яго з літаратурнай першакрыніцай, глядзець на экран як бы «праз старонкі» кнігі.

ХТО ЁН ЦЯПЕР, ПЛАТОНАЎ?

плане. Без высокіх слоў, будзённа і проста выконваюць персанажы карціны свой грамадзянскі абавязак. Воўчай маралі фашызму проціпастаўлена непахісная сіла савецкага гуманізму.

Асноўны пафас філасофскай прозы В. Быкава крытык А. Адамовіч вызначае як ле «футуралагічнасць». Гэтая характэрная рыса творчасці пісьменніка ў «Воўчай зграі» выступае не столькі ў скрытай форме філасофскай прытчы, колькі ў дэкларацыі адкрыта публіцыстычна. Тая маральна-этычная ісціна, спазнання і перажытыя галоўным героем Ляўчуком у час вайны ліхалецця, нават малое адступленне ад яна прыводзіла да здрады, да гібель таварышаў па зброі, захоўваюць сваю сілу і ў мірных жыццях.

У аповесці гэты маральны максімалізм сцвярджаецца з дапамогай спецыфічна літаратурнага прыёму — няўласна простага мовы, калі пісьменнік выносіць свой маральны прысуд не непасрэдна, а праз думкі, роздум лірычнага героя пра мінулае. Гэтак надпарадкавана і кампазіцыя твора: ваенныя ўспаміны Ляўчука, ад імя якога вядзецца расказ, чаргуюцца з малюнкамі жыцця сучаснага мірнага горада, з яго новабудовамі, гульнямі дзяцей.

Адрас твора вызначаны дакладна: маладое пакаленне, якое не зведала вайны, удзячнае сваім бацькам за іх ратны подзвіг.

Сімвалічнае увасабленне гэтага пакалення — немаўля,

нудам выратаванае ў вайну Ляўчуком. І ўсе думкі героя скіраваны да цяпер ужо дарослага сына загінуўшага радзінкі Клавы, да невядомага яму Платонава.

«Перабіраючы ў памяці рознае з таго, што тады з ім здарылася, Ляўчук усё не мог пазбавіцца ад думкі-пытання — хто ён цяпер? і які ён? (падкрэслена В. Быкавым). Часам Ляўчук увачаў іскірамі бачыў яго высокую постаць са спакойным несняшлівым поглядам разумных вачэй, добрамысловай усмешкай да кожнага, знаёмага ці не, гатовым павітання і загаварыць, калі трэба. Ён не любіў нахмураных і маўклівых людзей, хоць сам не дужа быў гаваркі, ну але гэта сам. Ён жа павінен быць ва ўсіх адноснах лепшы...»

Але кім бы ён ні быў па прафесіі ці пасадзе, найперш павінен быць чалавекам. Ляўчук не ўкладваў у гэта паняцце якога складанага ці філасофскага сэнсу, гэта ў яго фармулявалася проста: каб быў добры, разумны і ўдачлівы, але не за кошт другіх. Ён дужа ўжо шмат нагледзеўся ў жыцці на розных спрытніогаў, якія ладзілі свой дабрабыт за кошт іншых і былі разумныя з выгодай для сябе, з найбольшай для сябе карысцю. Такіх Ляўчук ненавідзеў, як можна было ненавідзець на вайне тых, хто спрабаваў выжыць цаною гібель іншых. Сам ён ніколі нідзе не схітрыў, нікога не ашукаў з карысцю для сябе, гэта яму было агідна, і ён ненавідзеў тых малых ці вялікіх хітраціў у іншых».

І вось, супастаўляючы аповесць і фільм, мы пераканваемся, што ў ідэя-мастацкай праблематыцы яны не знахо-

дзяцца ў супярэчлівасці. Ды ці варта наогул проціпастаўляць празаічны твор экраннаму? Ці не правільней было б паставіць іх побач, як самастойныя творы розных відаў мастацтва? Вынарыстоўваючы кінематографічны магчымасці, стваральнікі фільма нямаюць зрабіць, каб значна паглыбіць уяўленне аб літаратурнай першакрыніцы. Вынаходліва, напрыклад, перададзены ў стужцы пераходы ад сучаснасці да ваенных успамінаў героя. Прыгадаем: кінакамера ўслед за позіркам Ляўчука фіксуе вачэрняе неба з поўным месяцам, што плыве то спрод, то зверху, то ў дыме ваенных вогнішчаў... Як і ў адчуваеш сімвал часу, сімвал эпохі.

Зыходзячы з падкрэслена ўзбуўненай рэалістычнай сімволікі, аўтары стужкі «Воўчая зграя» значна перабудавалі кампазіцыю аповесці. Так, з першых жа кадраў яны ўводзяць гледача ў жахлівы свет фашысцкага панавання, перадаючы ў эпізод з ваўкамі на самы пачатак карціны. Сімвалічны сэнс эпізоду праходзіць у фільме лейтматывам, што спрыяе больш выразнай экраннай рэалізацыі гэтага сімвалу. Рэзкі кантраст чалавечасці і фашызму, людзей і ваўкоў, жыцця і смерці ўзмацняецца яшчэ і з дапамогай светлавых эфектаў. Па-майстэрску зроблены эпізоды, у якіх паказаны дзяці і небяспечны шлях герояў праз балота, укрывае густым туманам. На кароткім прывале іх сустракаюць ранішнія промні сонца — нібы промні надзеі на выратаванне...

Усе важныя сцэны наогул зняты ў змрочнай афарбоўцы. Толькі аднойчы яна ўзрываецца яркім сонечным усплескам, калі на свет нарадзіўся хлопчык. Мірнае жыццё асветлена вясёлым ззяненнем сонечнага дня, якому акампануюць шчаслівыя гуні дзіццячых гульняў.

Кантрастнаму ўспрымання падзей сурывыя пранікнёная музыка Д. Смольскага, у якой так выразна гучыць аднаборства светлага і змрочнага, трагічнага. Кінематографісты не баяцца перадаваць гэты сімвалізм трагічнымі сродкамі: буслы — увасабленне абноўленага жыцця, туганы — прадвеснікі біды і няшчасця. Яна, сімволіка, у фільме на мастацку апраўдана. Па такому прыпынку набудаваны і цэнтральны эпізод, дзе фашысты «расстрэльваюць» балота, на якім схавался Ляўчук, каб любой цаной выратаваць дзіця...

З актёрскіх работ, на маю думку, вылучаецца В. Нікулін у ролі Грыбаеда. Гэты саракатрацінавы «дзед» выглядае жывым, рэальным, каларытным вобразам. Ён паварываецца да нас рознымі гранямі: і ў знешнім выглядзе, і ў трагічна-напружаным духоўным стане. З яго мінулага мы ведаем, што, хаваючы акружэнцаў — савецкіх афіцэраў, — ён папаліўся жыццём сваёй сям'і. Жыцьём застаўся адзін сын Валодзька, за якога герой Нікуліна чапляўся як за апошняю сувязь з жыццём, ды не ўгледзеў і сына. Трэба чуць, з якім трагічным надрывам і адчужэным дакарае сябе Грыбаед — Нікулін за свайго Валодзьку, трэба бачыць той глыбока схаваны душэўны боль, што назаўжды застыў у яго вачах. Уся перадагісторыя Грыбаеда ў аповесці займае каля дзесятка старонак. У фільме яна перададзена ў кароткім дыялогу і тым не менш захоўвае сваю мастацкую і філасофскую думку, аб жорсткай несправядлівасці

Між тым, азбучная ісціна: экран вымагае ад сцэнарыста сваёй мовы, патрабуе ланкачна перадаваць тое, што займае ў часопісе, снажам, дзесяткі старонак, «перакрэслівае» зацікаўлены (з пункту гледжання зноў жа кінематографіста) унутраны маналогі героя, аўтарскія каментары да іх, шырокія пейзажны настраеныя эпізоды... І сам Васіль Быкаў, рыхтуючы экранізацыю аповесці, пачынаў такой, якой яна была, асноўную калізію: чалавек стаіць перад выбарам — аддаць перавагу выратаванню свайго жыцця або ахвяраваць сабой дзеля жыцця іншых. Канечне, такая крытычная схема толькі прыблізна перадае ўсю складанасць псіхалагічных і маральных праблем, якія прыноўваюць увагу ў творы «Воўчая зграя», ідэя-мастацкі сэнс якога вельмі шырокі, сучасны па характары вырашэння аўтарскай задумкі. Па сутнасці, ніякага выбару перад героямі гэтага твора В. Быкава не было, бо ніхто з іх і не падрыхтаваны ўнутрана да здрады, да ганебнага ўчынку. Яны свядома ідуць на перадавыя рубжы змагання.

Ёсць адна пачэсная і зусім свядомая непазбежнасць — барацьба з фашызмам — і ў філасофскім, і ў маральна-этычным, і нават у фізічным

СПРЭЧКІ

юць, напрыклад, дыялогі, калі персанажы (на волі стваральнікаў карціны) вымушаны штосьці ўспамінаць, расказваць аб сабе, што не заўсёды мае непасрэднае дачыненне да дзеі. Больш таго, у ламаці гэтых кадраў асацыяруюцца з кадрамі са знаёмых нам ранейшых фільмаў пра вайну, асабліва эпізод на хутары.

Дарэчы, гэта самы супярэчлівы, як кажуць, штыты бэльмі ніткамі эпізод. Адзінае, што вабіць у ім — гэта непахісная воля людзей пазбегнуць палону.

Аднак, сядзячы ў зале, думаеш і аб іншым, аб тым, што многія моманты гэтага эпізоду выглядаюць надта штучнымі, а калі дакладней, то і непраўдзвыма. Мне асабіста не зразумела, чаму Ляўчук не дазваляе Клаве з дзіцем (артыстка С. Кузняцова) пакінуць вогнішча, ставячы пад пагрозу жыццё жанчыны з маленькай істотай, якая толькі з'явілася на свет. Урэшце, яна ўсё ж ідзе адгэтуль. А чаму не раней? Для таго хіба, каб падкрэсліць драматызм? Не, што ні кажуць, рэжысёр Б. Сцяпанавіч не знайшоў больш прыдатнага вырашэння, быў вымушаны абмежавацца самымі прымітыўнымі прыёмамі абстрактнай сітуацыі.

Калі глядзіш на экран, то ставіш і такое пытанне: адкуль тут, на спустошанай зямлі, дзе не засталася нічога жывога, узнялі немцы на дрызьне? Па галавешках, што

дыміліся непадалёк ад гумна, яны чамусьці вырашылі, што тут павінен хтосьці быць... Прама скажам: няма пэўнай матывіроўкі. Нарачытаць так і б'е ў вочы...

Не абышлося без штучнасці і ў гісторыі з дзіцем. Памятаю, калі на экране яно з'явілася буйным планам, то ў зале гэта выклікала смех. Бо перад намі быў «нованароджаны», якому даўно пераваліла за год...

Магчыма, з гэтай умоўнасцю можна было б і прымірыцца. Бо тут важна, не якое па ўзросту дзіця, а што з ім адбываецца, які яго напаткае лёс потым, што станеца з ім. Дык жа пра тое, што гэты малы выратаўца, мы ведаем! Пастарэўшы ў пасляваенныя гады Ляўчук знаходзіць кватэру Платонава, таго самага выратаванага ім Платонава — сына радзікі Клары. Адчыняюцца дзверы. Чуваць мужчынскі голас: «Заходзьце, калі ласка!» Ляўчук — Грачоў не спяшаецца зайсці ў кватэру. Ён думае, мабыць, аб тым, які ён, Платонаў, зараз? Расчаруе ці ўрадуе? І мы, глядзячы разам з ім, на жаль, не ведаем, ці варты быў такіх ахвяр гэты чалавек. Пытанне павісае ў наветры...

Ёсць у гэтай стужцы здабыткі, але ёсць і вельмі істотныя пралікі. На маю думку, пралікаў значна больш, і яны змяшчаюць значнае кінематаграфічнае перакладу апошні.

М. БАЙРАН,
студэнт БДУ
імя У. І. Леніна.

вайны, аб усепераможнай мудрасці чалавека з народа.

Хацелася б, каб менш статычным выглядаў Ляўчук у выкананні А. Грачова. Па-мойму, западта скульны штрихамі малюе ён гадоўнага героя. Артысту не заўсёды хапае ўмення пераўвасабляцца. Таму многія разважання, думкі Ляўчука засталіся недзе па-за кадрам. І толькі калі-нікалі артысту ўдаецца знаходзіць больш дакладныя акцэнты. Прыгадаем яго ўпэчнт стомленаму постаці, калі ён пакідае ахопленнае агнём гумно. Яму цяпер усё роўна — загніць ці выжыць. Не звязваючы на стражэнную страляніну, Ляўчук — Грачоў ужо не спяшаецца, бо няма сіл бегчы далей...

Уражанае артыст сваёй ігрой у фінальных кадрах, калі спыняецца перад расчыненымі дзвярамі кватэры выратаванага Ляўчуком чалавека. Гама супярэчлівых пачуццяў мільганула на яго твары — няўрымслівае жаданне сустрэчы з ім, Платонавым, бо-язь убачыць яго не тым, кім ён, на думку Ляўчука, павінен быць — сапраўдным, справядлівым і сумленным чалавекам.

Усім сваімі ўчынкамі Ляў-

чук — Грачоў сцвярджае маральную чысціню, падкрэслівае сваю сціпласць. Калі дзяўчынка, якая данамагае яму знайсці кватэру Платонавых, свыталася, ці ён, Ляўчук, герой, не задумваючыся, адказвае адмоўна. Мы, глядзячы, прыкаваны да экрана, разважачы аб мінулым, перакананы, што менавіта такія простыя і сціплыя людзі вынеслі на сваіх плячах асноўны цяжар вайны, змагаючыся супраць фашысцкай зграі.

Калі гаворыць прагод, то няблага атрымаўся кінаэпізод маладой актрысы С. Кузняцовай у ролі радзікі Клары. Яна праўдзіва накідае, як з гарэзлівай, трохі смяшлівай дзяўчыны (такой мы бачым яе спачатку, у партызанскім лагеры) Клава паступова становіцца дарослай, сталай, мужнай жанчынай-маці. Гэты вобраз успрымаецца як сімвалічны вобраз «партызанскай мадонны», што быццам сышла да нас з вядомай карціны мастака М. Савіцкага.

Сказанае ў гэтым артыкуле — мае асабістыя думкі. Але я цалкам далучаюся да той высокай ацэнкі, якую далі фільму «Воўчая зграя» настаўнікі Даманаўскай школы.

В. НЕБЫШЫНЕЦ.

АД РЭДАКЦЫІ. Каменціруючы водгукі чытачоў на фільм «Воўчая зграя», крытык В. Небышынец правільна адзначае, што пры ацэнцы фільма, пастаўленага па матывах вядомага літаратурнага твора, нельга зыходзіць з сюжэтна-образнай іх адпаведнасці. Розныя віды мастацтва маюць розную паэтыку і будуюцца па сваіх законах. Гэта зусім слушна. Дык толькі і В. Небышынец, паглыбляючыся ў аналіз фільма рэжысёра Б. Сцяпанавіча, зробленага па сцэнарыю В. Быкава, сам жа разглядае знаходкі і выдаткі ў карціне, нібы ў думках гартуючы адпаведны старонкі аднайменнай апавесці. Так вядзецца размова пра біяграфію Грыбаеда, пра пошукі Ляўчуком Платонава-дарослага і г. д. Ствараецца уражанне, што крытык абыходзіць «вострыя вуглы», каб не пакрыўдзіць аўтарау фільма. Між тым, увугле вопыт экранізацыі беларускай прозы і драматургіі дае падставы для больш грунтоўнай размовы аб недахопах перакладу літаратурнага твора на мову кіно. Прыгадаем хоць бы такія стужкі, як «Вайна пад стрэхамі», «Крыніцы», «Рагаты бастыён», «Тартан», «Добра было б, каб нашы чытачы, «Крыніцы», «Рагаты бастыён», «Тартан», «Добра было б, каб нашы чытачы, кінематаграфісты, пісьменнікі, работнікі тэлебачання прадоўжылі размову пра тыя прычыны, што замінаюць паспяховаму «пераходу» літаратурных твораў на экран. Штодзённы «Літаратура і мастацтва» з задавальненнем прадаставіць свае старонкі для такой размовы.

МАЛАДОН, энергічнай уступіла ў асіроддзе беларускіх музыкантаў Калерыя Сцяпанавіч. Хутка ўключылася ў працоўны рытм кансерваторскага вучэбнага працэсу, і ўсе адразу адчулі, што гэта яе любімая работа, без якой яна не ўяўляе жыцця. Стаўшы членам Саюза кампазітараў БССР, Калерыя Іосіфаўна далучыла да сваёй педагогічнай працы таксама творчую: крытычную, публіцыстычную, музычна-журна-

пачуццём бяру ў рукі дзве кніжкі — «Школьнікам аб музыцы» і «Нашы кампазітары»: яны адрасаваны дзецям. Юныя чытачы і слухачы — асабліва клопат Калерыі Іосіфаўны, і я прашу яе расказаць пра гэты напрамак яе дзейнасці.

— Вельмі люблю дзяцей. З моладдзю немагчыма састарэцца. Складаны ўнутраны свет юнага грамадзяніна, цікаўнасць, яго неспадзяваны меркаванні і прагнае жаданне штодня пазнаваць свет

цам Моцарт — наш сучаснік...

Мая суб'ядніца з захваленнем расказвае аб маючым адбыцца Тэатры музыкі для дзяцей і юнацтва.

— У нас у Беларусі побыты ўжо немалы вопыт у правядзенні гэтага дзіцячага музычнага свята. Асабіста мне даводзілася прымаць удзел у мерапрыемствах тыдня ў Маскве, Ленінградзе, Адэсе. Сёлета мы падрыхтавалі вялікую праграму для тысяч і тысяч падлеткаў...

ПРЫЗВАННЕ — МУЗЫКА

лісцкую, лекцыйна-прапагандысцкую. Усё ў яе ладзілася, работа кіпела.

І вось цяпер мы сядзім у яе службовым кабінце. Невялікі пакой. Раяль і клавесін. Стол. Некалькі прэславаў.

Часта адчыняюцца дзверы, нехта ўваходзіць. Аб чымсьці пытаюць, просяць яе парады, нешта наведваюць. Звоніць тэлефон. Праэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі па навуковай і вучэбнай працы ні на мінуту не можа адключыцца ад сваіх спраў. Такая пасада — шматгранная, складаная, яна ўбірае ў сябе мноства самых разнастайных абавязкаў. На рады, канцэрты, конкурсы, мастацкі савет... Гэта работа вымагае часу і сіл.

Дацэнт Сцяпанавіч кіруе кафедрай тэорыі музыкі, яна вядзе курс спецыялізу музычных твораў, сальфеджыю, мэтадыкі выкладання тэарэтычных дысцыплін, кіруе дыпломнымі работамі. Да гэтага трэба дадаць абавязкі старэйшай кансерваторскай конкурснай камісіі, праэктара факультэта грамадскіх прафесій, адказнасць за дзейнасць студэнцкага навукова-творчага таварыства... Гэта толькі ў кансерваторыі!

У Калерыі Іосіфаўны многа грамадскіх нагрук. Але што зробіш? Яна чалавек грамадскі. Член праўдзівую усесаюзнага, рэспубліканскага і гарадскога таварыстваў «Веды», член Рэспубліканскага савета народных універсітэтаў культуры, старэйшая камісія па музычна-эстэтычнаму выхаванню дзяцей і юнацтва Саюза кампазітараў БССР, член рэпертуарнай камісіі Міністэрства асветы БССР... Тройчы выбіралася дэпутатам Мінскага гарадскога Савета. Дадамо: Калерыя Сцяпанавіч з'яўляецца вядучым педагогам-метадыстам рэспублікі. Па лініі гарадскога інстытута ўдасканалвання настаўнікаў яна выступае перад выкладчыкамі музыкі і спеваў агульна-адукацыйных школ, выязджае для аказання метадычнай дапамогі ў музычныя вучылішчы Беларусі. Ёй належыць аўтарства і сааўтарства многіх дапаможнікаў і падручнікаў, праграм для народных універсітэтаў культуры па беларускай музыцы...

Калі яна ўсё паспявае?

— Я думаю аб гэтым, калі праглядаю вялікі стос кніжак, артыкулаў у зборніках, у розны час напісаных Сцяпанавіч (некаторыя з іх у сааўтарстве з мужам — кандыдатам мастацтвазнаўства Г. Глушчанкам). «Беларускі балет» (для зборніка «Музычная культура Беларусі», які выходзіць у Маскве); «Беларускі канцэрт»; артыкулы аб Першай сімфоніі А. Багатырова і Шостаі сімфоніі М. Аладава ў «Ленінградскіх зборніках», «Савецкая Сімфонія за 50 год»; «Беларуская сімфанічная музыка»: раздзелы ў вялікай працы «Гісторыя беларускай савецкай музыкі», створанай калектывам педагогаў кансерваторыі; шэраг навукова-даследчых работ у кансерваторскіх зборніках... З асаблівым

заўсёды з'яўляюцца прыцягальнай сілай, якая і мяне трымае ў пастаянным неспакоі, мабілізуе, дае новыя імпульсы для працы. Вялікае уражанне пакідае кожная сустрэча з юнымі слухачамі! Прыклады? На лініі камісіі па эстэтычнаму выхаванню дзяцей і юнацтва Саюза кампазітараў мы арганізавалі дзіцячыя музычныя лекторы ў Доме кіно і ў клубе Камбіната будаўнічых матэрыялаў. Творчыя сустрэчы з беларускімі кампазітарамі, музыкантамі, выканаўцамі, лекцыі і гутаркі аб музыцы з вялікай цікавасцю прымаюцца дзецьмі. Гэта вельмі шчырае, чулае аўдыторыя. Як непасрэдна яна рэагуе на музыку! Калі адчуваеш імпульс юных, то здаецца, быц-

Вельмі хочацца, каб і гэтыя сустрэчы з мастацтвам яны запамінілі на доўга!..

У час нашай размовы я прашу Калерыю Іосіфаўну расказаць пра яе захваленне, не звязаны непасрэдна з музыкай. Яна гаворыць пра іх, і адчуваецца, што і яны для яе — тая ж музыка

— Час ляціць непрыкметна. Спахоплюся познім вечарам — скончыўся дзень, а я і не заўважыла! Напэўна таму, што вельмі люблю сваю справу... Таму і не адчуваю свайго ўзросту. Пяцьдзесят гадоў, па-мойму, гэта не надта вялікі ўзрост. Я і не паспела адрынуцца, як прабеглі гэтыя пяцьдзесят. Магчыма, толькі колькасць вучняў часам напамінае: гады ляцяць, ляцяць...

Углядаюся ў яе твар. Ветлівая ўсмішка... Гарэзлівыя вочы... Пачынаю думаць: а і сапраўды ж пяцьдзесят гадоў узрост зусім малады. Для Калерыі Іосіфаўны Сцяпанавіч гэта пара росквіту творчых сіл. Такімі жанчынамі грамадства ганарыцца. Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга і медаль «За доблесную працу. У адзначэнне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна» — прызнанне яе заслуг перад савецкім мастацтвам.

Алена РАКАВА.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФШАХ

Камедыю «Віндзорскія свавольніцы» Уільяма Шэкспіра паставіў Гомельскі абласны драматычны тэатр (пераклад п'есы С. Маршана і М. Марозова). Рэжысёр спектакля Канстанцін Пятроў. Дэкарацыі зроблены па эскізах заслужана-

га дзеяча мастацтваў Казахскай ССР А. Кляўзера, музыка — В. Клаванскага. На эдымку — заслужаны артыст БССР Я. Дашноў і артыст В. Касценка ў ролях Фрэнка Форда і сэра Джона Фальстафа. Фота Ул. ТКАЧЭНЦА.

НЯДАУНА ў зале Мінскага Палаца мастацтваў адбыўся гарадскі конкурс салістаў-вакалістаў і вакальных дуэтаў-дыалямантаў раённых конкурсаў, у якім удзельнічала 40 спевакоў і спявачак акадэмічнага і народнага на-

Радчанка. На думку старшын журы, народнага артыста БССР Л. Бражніка, выканаўцы ім раманс Г. Свірыдава «Як яблычка румяны» прагучаў бездакорна. Добра выступілі студэнтка інстытута замежных моў Л. Ермаліцкая, а таксама інжынер «Мінскпраекта» Л. Вячэрская.

Усе вышэй названыя ўдзельнікі — прадстаўнікі акадэмічнага напрамку. Сярод «народніц» такіх яркіх, запамінальных выступленняў не было. У чым жа справа? Праверка работы вакальных студый паказала, а конкурсе пацвердзіў, што работа са спевакамі ў самадзейнасці ў нас пакуль што арганізавана слаба.

У Мінску працуе толькі

дзюць прафесіянальныя спевакі, многія з якіх, калі стварыць ім належныя ўмовы, пагадзіліся б працаваць у самадзейнасці. Акрамя таго, да гэтай работы можна было б прыцягнуць студэнтаў старэйшых курсаў вакальных аддзяленняў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага і Мінскага музычнага вучылішча імя М. І. Глінкі. (Дарэчы, у студэнтаў старэйшых курсаў ёсць абавязковая педагогічная практыка — чаму б ім і не працаваць у самадзейнасці).

Куды горшыя справы з педагогамі для выканаўцаў народнага жанру. У краіне ёсць толькі адно музычнае вучылішча ў Маскве, якое рыхтуе

МЕРЫДЫЯНЫ ЮНАЦТВА

Светлагорск — адзін з самых маладых гарадоў рэспублікі. Прыгожыя шматпавярховыя дамы, шырокія вуліцы, паркі — усё гэта з'явілася за пятнаццаць гадоў на месцы былога леснога масіву. Прыкметна змяніўся воблік горада і за апошняю плягодку: тут пабудавана 180 тысяч квадратных метраў жылля, тры сярэднія школы, шэсць дзіцячых садоў. Асабліва ганарыцца светлагорцы сваім Палацам культуры. Больш чым пляч тысяч чалавек займаецца тут у калектывах мастацкай самадзейнасці, студыях, народных універсітэтах.

Для самых маленькіх жыхароў створаны дзіцячы сектар. Вольныя педагогі выкладаюць музыку, спевай, танцы. З цікавасцю наведваюць гараджане заняткі лекторыяў і клуба дзелавых сустрэч.

Светлагорск — горад моладзі. Сярэдні ўзрост яго жыхароў не перавышае 28 год. Таму на вуліцах амаль штогодзе можна сустрэць самую радасную працэсію — вясельную. Шлюб урачыста рэгіструецца ў Палацы культуры.

Салісткі танцавальнага калектыву школьніцы Людміла Белыхонава і Валыція Савасцьянчык, студэнтка Людміла Странікевіч і выхавальніца дзіцячага сада Любоў Фараносіна.

Перад выходам на сцэну.

Кіраўнік хору Вячаслаў Вярніч вядзе заняткі з работніцамі Светлагорскага завода штучнага валакна.

На рэпетыцыі.

Фота П. ЯГЕНЬЕВА.

МАГЛО БЫЦЬ ЛЕПШ

рамкаў, а таксама 8 дуэтаў. Мне, як члену журы вакальна-харавой секцыі, давалося праслухаць шэраг раённых конкурсаў. Да таго ж у мінулым годзе я быў запрошаны ў камісію па правярцы работы вакальных студый горада Мінска. Усё гэта дало мне магчымасць зрабіць пэўныя вывады адносна развіцця вакальнага жанру ў мастацкай самадзейнасці горада.

Заклуччы агляд-конкурс лішні раз пацвердзіў нашы ранейшыя думкі. Так, у Мінску, мільённым горадзе ёсць таленавітыя самадзейныя артысты. Як не назваць Тамару Чабурка — урача-лабаранта 6-й клінічнай балыніцы. Узровень яе выканаўчай культуры набліжаецца да прафесіянальнага. У яе выкананні добра гучаць, як класічныя творы (арыя Вані з оперы М. Глінкі «Іван Сусянін» або арыя Далілы з оперы К. Сен-Санса «Самсон і Даліла»), так і творы сучасных кампазітараў («Стэпы» кампазітара В. Левашова). Высокае выканаўчае майстэрства прадэманстравалі і інжынер-лесавод Аляксандр

чатыры вакальныя студыі. Менавіта іх удзельнікі, па сутнасці, і змаглі згладзіць даволі сярэдні ўзровень конкурсу. У першую чаргу трэба адзначыць вакальную студыю Палаца культуры Белсаўпрофа (кіраўнік заслужаны артыст БССР Б. Нікольскі) і оперную студыю гэтага ж палаца (кіраўнік народны артыст БССР М. Сярдобаў). Усе ўдзельнікі конкурсу ад гэтых студый паказалі сапраўдную вакальную і выканаўчую культуру. Усё ж астатняе было самадзейнасцю ў самадзейнасці.

Многія ўдзельнікі, якія выступілі, так сказаць, ад сябе, і займаліся без кіраўнікоў, пакінулі проста слабае ўражанне. Гэта датычыцца асабліва спевакоў народнага плана. Менавіта яны «грашылі» на гэтым конкурсе адсутнасцю густу, аднастайнасцю рэпертуару, нячыстай інтанацыяй.

Праблему павелічэння колькасці вакальных студый і падбору кіраўнікоў для іх, нам думаецца, вырашыць можна. У Мінску два музычныя тэатры — оперны і музычнай камедыі, дзе пра-

выканаўцаў народных песень. Педагогаў жа нідзе не рыхтуюць. Цяпер, як і раней, з народнымі спевакамі займаюцца баяністы. Добра, калі гэта кваліфікаваныя музыканты і хоць бы ў адносінах агульнай музычнай культуры могуць нешта падказаць. А калі не? Вось і атрымліваецца часта — безгустоўнасць, аднастайнасць і г. д.

Відаць, трэба стварыць нешта накшталт семінараў для кіраўнікоў калектываў народнага напрамку (не пашкоджайце стварэнне семінараў і для кіраўнікоў акадэмічных вакальных студый) і прыцягнуць да работы ў гэтых семінарах вядучых педагогаў і выканаўцаў рэспублікі.

Калі добра падумаць, могуць быць знойдзены і іншыя дзейсныя формы работы на павышэнню ўзроўню выканаўчага майстэрства ў мастацкай самадзейнасці.

Толькі тады падобныя конкурсы стануць сапраўдным святкам самадзейнага мастацтва.

Л. ІВАШКОУ,
старшы выкладчык
Беларускай дзяржаўнай
кансерваторыі імя
А. В. Луначарскага.

АГЛЯД ЮНЫХ ТАЛЕНТАУ

У Магілёве прайшоў заключны этап абласнога агляду дзіцячай народнай творчасці. У ім выступілі студыя «Шукальнік» драматычнага тэатра Дома культуры аўтазавода імя Кірава, оперная студыя Палаца культуры завода штучнага валакна імя Куйбышава і іншыя калектывы.

Добрую праграму падрыхтавалі аўтазаводцы. Юныя артысты паказалі сцэнічную кампазіцыю Анатоля Кукшынскага паводле твораў П. Антакольскага «Зямлянка» і «Лёс планеты Канебы». Асабліва поспех выпай на долю Іры Гайковай, якая выконвала ролю камісара ў «Зямлянцы». Добра сыгралі Віця Новікаў, Сярожа Трацякоў, Сярожа Ільюшын і іншыя. Мастацкае афармленне кампазіцыі Мікалая Клінцова. Рэжысёр-пастаноўшчык — Тамара Вараб'ева.

Поспехам у глядачоў карысталася і выступленне хлопчыкаў і дзяўчынак Палаца культуры завода штучнага валакна імя Куйбышава. Так, ялечны тэатр паказаў спектакль-казку «Нязнайка, пёс Барбос і Чырвоная шапачка» паводле твораў братоў Грым і Мікалая Носава. Дзіцячая тэатральная студыя «Юнацтва» выступіла з праграмай «Прэд'явіце вашы ўсмешкі». Сцэнарый і пастаноўка Леаніда Марцуля.

У. СКУЛЬБЕДАУ.

НОВЫЯ КАЛЕКТЫВЫ

Падрыхтоўка да Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працуючых адзначана стварэннем шэрагу новых самадзейных калектываў. Так, пры Пугэйскім Доме культуры ў саўгасе «Аршанскі» пачаў свой творчы шлях эстрады

ансамбль «Званары». Яго кіраўнік Мікалай Севасцьянаў у песнях стараецца захаваць і народны стыль, і непаўторны каларыт мясцовага гучання. Малады ансамбль за кароткі час заваяваў прызнанне саўгасных хлебарабаў.

«Прамень» — такую назву атрымаў вакальна-інструментальны ансамбль, які створаны пры Антонаўскім Доме культуры ў саўгасе

«Бабінічы». Яго вылучае сталае музычнае майстэрства, добры густ у падборы рэпертуару. Песні савецкіх і зарубежных кампазітараў у выкананні маладых спевакоў падабаюцца слухачам. Малады ансамбль выступаў у Русцянскім, Магераўскім, Зубаўскім клубах, а таксама ў клубах райсаюзаў і аддзялення «Сельгастэхнік».

А. МАХНАЧ.
Аршанскі раён.

НА КУХНІ бразгалі посудам, адтуль далатаў пашчотны голас жонкі:
— Ну, яшчэ хоць адну аладачку... са смятанкай... малачком запі...

«Эх, і пеціць Вера менага, гэтак і звінучы можа», — заклапочана падумаў Горбач, і тут жа адагнаў гэтую думку. Справа не ў гэтым, а ў тым, якімі вачамі навучыў сына глядзець на свет, на людзей, на працу. Вунь і большага, Валянціна, таксама не менш мілавала, а горшым ад гэтага не стаў. У школе вучыўся і ва ўсім бацьку дапамагаў. Закончыў дзесяцігодку, у Беларускаю сельгасакадэмію падаўся, ды васьмь на конкурсе не прайшоў. Але не разгубіўся, назад вярнуўся і прама сказаў:

— Цяпер не выйшла, у другі раз сваю сілу наспрабую.

Не шчасце, адзначыў тады сам сабе Піліп Сямёнавіч, а сілу. А што, і паспрабуе, і дакажа, на што здатны. А пакуль пайшоў працаваць да бацькі — памочнікам экскаватаршчыка. Таксама ганаровая пасада. Цяпер васьмь у ра-

затое і начэсная. Народ аказаў табе давер'е, і ты мусліш яго апраўдваць. І не толькі працай, але і грамадскай работай, якая, няхай, і адбірае ў цябе вольны час, але затое прыносіць асалоду, задавальненне ад зробленага. І вельмі важна ў час дапамагчы чалавеку, вывесці яго, як кажучы, на правільную дарогу. Дапамагалі ж некалі і яму самому ў той галодны нішчымы пасляваенны час, калі ў свае няпоўныя шаснаццаць гадоў ён узваліў на свае юнацкія плечы ўсе клопаты па гаспадарцы. Акрамя маці — бацька памёр ў 1943 годзе, — былі яшчэ меншыя браты Міша, Мікалай і сястра Таня, якіх патрэбна было і карміць, і апрацаць, і выпраўляць у школу, аб якой марыў і сам, але дарогу ў якую перагарадзіла нястача. Гэтая нястача ў 1947 годзе прывяла юнака на першы меліярацыйны ўчастак, які тады пачинаўся ў Беларускай экскаватарнай станцыі. Якраз у гэты час непадалёку ад яго роднай вёскі Будка, што ў Рэчыцкім раёне, меліяратары пракладвалі на балотах першыя магістралі ўрад-

— І хто-небудзь бачыў, як цвіце гэтая дзіўная кветка? — запытаўся юнак.

— Не, пакуль нікому гэтага не ўдавалася, — уздыхнуў Павел Грыневіч. — Але нам з табой абавязкова пашанцуе, мы ўбачым тую кветку і адкапаем той незлічоны скарб, — весела дадаў ён, пахлопаўшы па плячы юнака.

І яны пачалі шукаць той скарб, пракладваючы па некалі непраходных балотах калентары, будуючы масты праз іх. Піліп Горбач быў старанным вучнем, нічога не ўпускаў, усё прыкмічаў і пераймаў, і ўжо праз паўгода яму даручылі самастойна кіраваць экскаватарам, а памочнікам далі аднавяскоўца Міхаіла Грыгаронку.

— Паўна, дрэнным тады быў я яшчэ настаўнікам, — усміхаючыся, гаворыць цяпер Піліп Сямёнавіч, — збег ад мяне мой першы вучань.

Але затое пасля...

І ён пачынае пералічваць, колькі ў яго было вучняў і колькі ён вывеў на нялёгкую дарогу меліяратараў. І сярод іх такія, хто і сёння водзіць экскаватары па палескіх балотах. Гэта і Павел Новік, і Міхаіл Карціннік, і Зміцер Пісанік, і Пётр Грамовіч, і многія іншыя.

Але гэта было пасля. А пакуль — першыя крокі, першыя спробы сваёй сілы, усяго таго, што дала вучоба, праца, што дало нялёгкае жыццё. Дарогі, дарогі. Справіўшыся з аб'ёмам работ на адным аб'екце, пераязджаў на другі. Асабліва запомнілася адна дарога. Была якраз сярэдзіна зімы. Калядныя маразы лютавалі з такой сілай, што дух займала. І якраз у гэты час паступіла распараджэнне: з Курчыцкага аб'екта экскаватар Піліпа Горбача перакінуць на аб'ект «Чырка». Лёгка сказаць — перакінуць, а калі да таго аб'екта больш сотні кіламетраў коўскай дарогі!

Але загад ёсць загад. І васьмь ужо Зміцер Пісанік за рычагамі магутнага «С-80». А ззаду на бусіры экскаватар Піліпа Горбача. Ён таксама заняў месца ў кабіне.

— Памагаць толькі там, дзе гэта магчыма, — папярэджвае Зміцер. — А дзе слізка, пуская сваю аграмадзіную юзам. Зразумеў?

— Зразумеў, — пагаджаецца з трактарыстам Піліп.

На лагорах, на адкрытых месцах дарога, нібы сталь, блішчыць, пераліваецца пад праменнямі зімовага сонца, ажко вочы сленіць. Прыгажосці! Але не да прыгажосці механізатарам. Менавіта тут із кожным кроку паднімоўвае небяспека, бойся, каб не кульнуцца ў адхон. А мароз нібы на загаду: абгальвае твар, забіраецца пад вопратку, у самы б раз сядзець на печы ды грэць плечы.

А тут яшчэ наперадзе рака Піч. Хоць і моцны лёд на ёй, але не пагоніш па ім такія аграмадзіны. Мост жа, што каля вёскі Хуснае, драўляны, таксама не вельмі надзейны.

— Што будзем рабіць? — запытаўся Зміцер.

Піліп намарудзіў з адказам, яшчэ раз агледзеў мост, прасачыў, як прайшла па ім машына, грузаная сенам, і толькі тады адказаў:

— Будзем перапраўляцца.

— Яно так, — адказаў на гэта напарнік Павел Новік, — але ж ці пусцяць нас днём?

— Вось і я пра тое думаю, — Горбач намаўчаў крыху і дадаў: — Але ж яшчэ ёсць і ноч, а яна ў нас наперадзе.

На тым і парашылі. І як толькі вечаровы паўзмрок

пачаў апускацца на зямлю, гэты незвычайны картэж, нібы вобмацкам, пацыху рушыў на мост. Заскрыпеў, захадзіў ходырам пад коламі машыны мост. Здавалася, васьмь-васьмь ён абрынецца, але крок за крокам прасоўваліся наперад машыны, нібы прыраслі да рычагоў механізатары. Яшчэ адзін пралёт ззаду, яшчэ адзін. І васьмь, нарэшце, другі бераг. І хоць стаяў траскумароз, кожны з іх, вылезшы з кабіны, выпер хусцінкай успацельны твар...

— Цяпер, напэўна, не рызыкнуў бы, — успамінаючы тую трывожную ноч, гаворыць Піліп Сямёнавіч. — Але, калі б не было іншага выйсця... — усміхаючыся, дадае ён.

Так, сапраўды, часам чалавек і не ведае, на што здатны. На першы погляд нібыта нічым і не вылучаецца сярод іншых, а як дзвядзецца — дык адкуль тая сіла бярэцца, каб пераадоляць цяжкасці, каб працу сваю зрабіць радаснай, каб яна прыносіла задавальненне не толькі самому сабе, а асвятляла шлях і іншым да тых поспехаў, якіх сам дасягнуў. Піліп Сямёнавіч, магчыма, аб гэтым і не здагадаўся, але на яго пачалі раўняцца, з яго браць прыклад. І аднойчы вельмі здзівіўся, калі яму сказалі:

— Ты ў нас, Сямёнавіч, столькі скарбаў на Палесці адкапаў, што нікому з тых, хто на купальскую ноч цікаваў, калі зацвіе папараць-кветка, і ў сне не снілася.

— Якія яшчэ скарбы? — не зразумеў Горбач.

— А ты навокал паглядзі. Бачыш, якая збажына расце на тых былых непраходных, балотах, дзе ты праклаў свае магістралі ўрадлівасці? Ці ж гэта не сапраўдны скарб! А падлічы, колькі ты такой зямлі людзям даў?

Не, падлічыць ён не мог. За дваццаць дзевяць гадоў работы экскаватаршчыкам на якіх толькі аб'ектах яму ні давялося працаваць! І сярод іх ёсць такія, якія запомніліся на ўсё жыццё. І ў першую чаргу — «Трэмяля». Патрэбна было пракапаць канал ад ракі Трэмяля да рыбгаса «Трэмяля», каб забяспечыць паступленне чыстай вады ў рыбгасаўскія сажалкі. І не толькі дзеля гэтага. Канал даваў магчымасць асвоіць і ўвесці ў сельгасгаспадарчае карыстанне не адну тысячу гектараў угоддзяў.

Дзеля гэтага варта было папрацаваць. І Піліп Сямёнавіч працаваў, як гаворыцца, не пакладаючы рук. Усяго год спатрэбілася яму, каб выкапаць 248 тысяч кубічных метраў ґрунту, каб роўнай магістраллю праз балоты пралёт васьмьнаццацікіламетровы канал.

Але, бадай, больш за ўсё запала ў памяць падзея, якая напаткала яго ў 1966 годзе ў час работы на аб'екце «Смаловіна», што непадалёк ад вёскі Найда Жыткавіцкага раёна.

Піліп Сямёнавіч чытаў газету і вачам сваім не верыў: яму, простаму механізатару, Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР прысвоена ганаровае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

— Вось і зацвіла твая папараць-кветка, — гаварылі, віншуючы яго, сябры на працы.

А ён ніяк не мог звикнуць да са свайм новым становішчам, не мог ніяк зразумець, за што яму такі высокі гонар і такая высокая пашана. Яшчэ больш разгубіўся, калі яму, як герою, прапанавалі

П. Горбач.

лі новы экскаватар, толькі што атрыманы ўпраўленнем.

— Не, так будзе не сумленна, — сказаў ён тады галоўнаму механіку Леаніду Федаравічу Сітніку. І прапанаваў той экскаватар перадаць маладым механізатарам Грамовічу і Герасіменку. А сабе на свой экскаватар узяў новага вучня Андрэя Пракапенку, з якім і адправіўся на новы аб'ект «Сакерычы».

Ён пераязджаў з аб'екта на аб'ект, адкопваючы той незлічоны скарб, што вякамі ляжаў на палескіх балотах, а яго даганяла слава. У 1967 годзе Піліп Сямёнавіч абіраецца дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. А яшчэ праз некаторы час новая радасць: камуністы вобласці насылалі яго дэлегатам XXIV з'езда партыі, на якім ён выбіраецца членам Рэвізійнай камісіі ЦК КПСС.

З якім творчым натхненнем вяртаўся ён дамоў. З якім запалам расказваў аб рабоце форуму камуністаў, аб тых грандыёзных планах, якія былі намечаны на дзевятую пяцігодку. І з такім жа ўздывам пачаў пераўтвараць тыя планы ў жыццё сваёй працай. Ужо ў 1974 годзе Капаткевіцкае будаўніча-мантажнае ўпраўленне абляцела вестка: Піліп Сямёнавіч Горбач выканаў свой пяцігадовы план!

Мажліва, за гэтую працавітасць, за добра сумленны адносінны да справы выбаршчыкі паслалі яго дэпутатам у Вярхоўны Савет БССР, а дэпутаты, у сваю чаргу, вылучылі яго кандыдатура на пасаду намесніка Старшын Вярхоўнага Савета БССР.

Не, што ні кажаце, а знайшоў сваю папараць-кветку Піліп Сямёнавіч Горбач. Зацвіла яна для яго, асвятляла яму шлях да новых здзяйсненняў. І калі на абласной канферэнцыі камуністы абралі яго аноў дэлегатам XXV з'езда КПСС, ён быў шчыра ўзрушаны, а на пытанне, як працуеца ў дзесятай пяцігодцы, проста адказаў:

— Выдатна, з ахвотай працуецца. Міркую, што свой пяцігадовы план выканаю раней тэрміну.

За роздумам, за разборм карэспандэнцыі незвычайна праліцеў дзень, напружаны, насычаны, працоўны дзень, намесніка старшыні Вярхоўнага Савета БССР, дэлегата XXV з'езда КПСС, які толькі-толькі вярнуўся з Масквы.

Уладзімір ПРАВАСУД

НАРЫС

дах Савецкай Арміі служыў вясце. А як служыць, аб гэтым яскравей за ўсё гавораць падыякі камандавання часці яму, бацьку, за тое, што сына такога выхаваў. І сярэдні, Анатоль, таксама не спешчыны, да работы спрытны. І хоць сёлета дзесяцігодку заканчвае, а ў марах даўно ўжо на заводзе працуе. Што ж, і гэта не дрэнна: сапраўдны прадстаўнік рабочага класа будзе.

Ну, а Ігарок няхай пакуль справоліць да пары, да часу. Яму сваё дарога лёсам накіравана.

Углыбіўшыся ў свае думкі, ён некаторы час сядзеў нерухома, нібы забыўшыся на тое, дзеля чаго сёння засеў за п'яцьм'ястоўным сталом, але, акінуўшы позіркам стосік пісем, адразу прыняўся за іх. Звычайна ў рабочы дзень Піліп Сямёнавіч рэдка калі вылучае тую карэспандэнцыю, якая паступае яму. Справа ў тым, што экскаватаршчыку даводзіцца працаваць далёка ад дому, іншы раз нават за сотню кіламетраў; таму там, на вытворным участку, як гаворыцца, і днюецца, і начуецца. А пісем за тыдзень набіраецца не так і мала. Акрамя службовых, якія ён атрымлівае як дэпутат Вярхоўнага Савета Рэспублікі і намеснік старшыні Вярхоўнага Савета БССР, — пішучы яму людзі асабіста; адны просяць разабрацца ў якой-небудзь справе, другія — хоць дзеляцца сваімі думкамі з дэлегатам са свайм дэпутатам. І кожнае такое пісьмо патрэбна не толькі прачытаць, вывучыць, але па магчымасці вырашыць пытанне, якое ў ім узнімаецца.

Не, не лёгка гэта справа — быць сцягоў народа. Але

ліваці. Да іх і падаўся хлопнец. Цягу юнака да тэхнікі адразу ж заўважыў машыніст — экскаватаршчык Павел Грыневіч.

— Вось што, хлопча, — не як аднойчы сказаў ён яму, — не рэзон табе рыдлёўкай калупацца, вучыцца трэба.

— Не магу я ў школу ісці, сям'ю карміць хто будзе? — шчыра прызнаўся юнак.

— А я табе школу і не раю, — адказаў экскаватаршчык. — Табе другая навука патрэбна, якая б спецыяльнасць у рукі дала. Едзь, вучыся на экскаватаршчыка. Бачу, душа ў цябе да тэхнікі рвецца.

Так Піліп Горбач трапіў на курсы экскаватаршчыкаў. Не думаў, вядома, тады юнак, што гэтая прафесія будзе ў яго асноўнай, што з ёю звязана ўсё сваё жыццё. Але так здарылася, што пасля вучобы яму надарылася працаваць памочнікам экскаватаршчыка ў самога Паўла Грыневіча.

— Вось цяпер з табой будзем разам той скарб па балотах шукаць, які нашы продкі на працягу вякоў шукалі і ніяк адшукаць не змаглі, — ласкава сустрэў той юнака.

— Які скарб? — не зразумеў свайго настаўніка Піліп Горбач.

— А ты хіба не чуў легенду пра палескія скарбы? — запытаўся Павел Грыневіч.

— Ну, дык паслухай.

І пачаў расказваць хлопцу пра дзіўную папараць-кветку, пра тое, што калі хто ўбачыць на купальскую ноч, як яна зацвіе, дык абавязкова знайдзе чароўны скарб.

У лютым споўнілася 90 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Фёдаравіча Мяснікова — віднага дзеяча Камуністычнай партыі, саратніка У. І. Леніна. З імем А. Ф. Мяснікова звязана шмат гераічных рэвалюцыйных падзей у Беларусі.

Аляксандр Фёдаравіч вельмі многа зрабіў для партыі, Савецкай дзяржавы, для народа. Нататкі кандыдата гістарычных навук Уладзіміра Якутава, якія мы прапануем чытачам, раскажваюць аб адной з сустрэч А. Ф. Мяснікова з У. І. Леніным.

ЯНЫ УВАЙШЛИ ў ніжнюю ложку Вялікага тэатра, якая размешчана побач са сценаю. Тут звычайна збіраліся прэзідыумы з'ездаў, мітынгаў і іншых шматлюдных форумаў, якія праводзіліся ў тыя гады, як правіла, у гэтым масіўным прыгожым будынку. Час быў вельмі позні. Пасля напружанага дня ўсе адчувалі сябе вельмі стомленымі. Больш за іншых — Ленін. Ён ужо выступіў сёння з прамовамі на ўрачыстым пасяджэнні Усерасійскага цэнтральнага і Маскоўскага саветаў прафесіянальных саюзаў у Калоннай зале Дома Саюзаў і тут, у Вялікім тэатры на VI Усерасійскім Надзвычайным з'ездзе Саветаў рабочых, сялянскіх, казацкіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў.

Бледнасць на твары Уладзіміра Ільіча гаварыла, што ён яшчэ не зусім паправіўся пасля жывёнскага ўзрушэння. Такая цяжкая нагрузка для аслабленага хваробаю арганізма была, вядома, вельмі стомляльнай. Усе блізка саратнікі і сябры Леніна стараліся засцерагаць яго ад лішніх хваляванняў і непакое. Але гэта не заўсёды ўдавалася, таму што складанасць абставін патрабавала самага кампетэнтнага аналізу і заключэння па таму ці іншаму пытанню. Патрабавала асабістага ўдзелу правадыра.

І Я. М. Свядлоў, і А. Ф. Мяснікоў добра ведалі пра гэта. Выконваючы самыя адказныя даручэнні партыі, яны стараліся ўскласці на свае плечы груз больш цяжкі і тым самым аблегчыць становішча сваіх старэйшых таварышаў і Уладзіміра Ільіча.

Калі сёння Ленін запрасіў іх на гутарку, яны і не меркавалі, пра што яна пойдзе. Аляксандр Фёдаравіч дапытліва паглядзеў на Свядлова. Але той толькі паціснуў

плячамі. Усе тры маўчалі. Ленін некалькі разоў прайшоўся з аднаго канца ложкі ў другі. Потым, нахіліўшы галаву набок і заклаўшы вялікія пальцы рук за проймае камізэлькі, спыніўся. Ён аб нечым засяроджана думаў.

— Як вы мяркуеце, таварышы, — нечакана спытаўся Уладзімір Ільіч, — ці ўсе мы зрабілі з тактычнага боку для таго, каб хутчэй выбраліся немцы па-добраму з нашай тэрыторыі? — Крыху намаў-

чаўшы, працягваў: — І які максімальны адрэзак часу войме гэтая працэдура?

— Усе будзе залежаць ад шэрагу іншых, часам непрадбачаных намі акалічнасцей, пра якія вы, Уладзімір Ільіч, гаварылі сёння ў сваім дакладзе, — адказаў Свядлоў. Ён хацеў сказаць, відаць, нешта яшчэ, але прыступ моцнага кашлю абарваў яго.

— Ах, Якаў Міхайлавіч, Якаў Міхайлавіч, — паніваў галавою Ленін. — Не беражце вы сябе. Зноў застудзіліся. А колькі вас прасілі аправацца цяплей, але вы, упарты, усё сваё, усё сваё. Так нельга.

Свядлоў адклаў убок паперы і, уздыхнуўшы, пачаў зашпільваць сваю скураную куртку, лічычы размову на тэму пра яго здароўе закончанай. Такія людзі, аддаючыся поўнасцю рэвалюцыі, на-

огул мала думалі пра сябе. — Якаў Міхайлавіч! — звярнуўся Ленін зноў да Свядлова. — Мне здаецца, што Аляксандру Фёдаравічу неабходна тэрмінова выехаць у Смаленск. Там нам трэба праводзіць асабліва гнуткую палітыку і не дапусціць промаху.

Свядлоў, падтрымліваючы прапанову Леніна, дадаў:

— Таварыш Мяснікоў, які мае багаты вопыт работы на Заходнім фронце і ў краі, ведае сітуацыю, што склалася там зараз. Трэба толькі мець на ўвазе, што некаторыя, самая рэакцыйная частка нямецкага афіцэрства мо-

ных мас. Нягледзячы на цяжкі стан становішча ў краіне, дэлегаты з'езда аптымістычна глядзелі ў будучыню. Пытанні, якія разглядаліся з'ездам, таксама гаварылі, што Савецкая ўлада трымаецца цвёрда, а яе кіраўнікі далёка глядзяць уперад.

Глыбока аргументаваны даклад Леніна, не спрончваючы складанасцей, усяляў упэўненасць у рады партыі, яе сяброў і прыхільнікаў як у краіне, так і за рубяжом. За год свайго існавання Савецкая дзяржава паказала неверагодную жыццяздольнасць. Яна, павялічыўшы харчовыя рэсурсы, выратавала краіну ад немінучага голаду, арганізавала самую неабходную прамысловую вытворчасць для забеспячэння арміі і пралетарыату, праўда, у сціпрых памерах, прадметамі першай неабходнасці. Мяснікоў па ўласным вопыце ведаў, якія велізарныя намаганні давалася прыкласці партыі, каб дасягнуць гэтага. Кожны яе крок, кожнае мерапрыемства праводзілася ва ўмовах класовай барацьбы. Увесь контррэвалюцыйны лагер мабілізаваў свае сілы супраць пралетарскай рэвалюцыі. Савецкая краіна аказалася ў вогненным кальцы ўнутранай і міжнароднай рэакцыі. Маладая Чырвоная Армія адбівала адну варожую атаку за другой.

— Таварыш Мяснікоў! — адарваў яго ад думак голас Свядлова.

— Значыцца, Аляксандр Фёдаравіч, вырашана, — мянка паклаўшы сваю руку на плечо Мяснікова, сказаў Ленін. — У дарогу.

Затым Уладзімір Ільіч выклаў дэтальны план дзеянняў, у якім адчуваўся вопытны і беражлівы гаспадар, які ведаў цану кожнай дробязі.

«Таварыш Ленін дае самыя падрабязныя, драбнейшыя парады, — успамінаў пазней А. Ф. Мяснікоў. — Прапануе быць наагатовым, на варце, не раздражняць нямецкія войскі, прыняць захад, каб наша маёмасць не была разрабавана. Нават такія падрабязнасці, каб тэлеграфныя апараты і званы на

станцыях засталіся ў нашых руках. Гэта былі парады сапраўднага гаспадара, які выдатна разумеў, што малейшая неасцярожнасць і малейшая страта нашай маёмасці адаб'еца на арганізме разбуранай Савецкай Расіі».

...Час у вагоне цягнуўся марудна. Поезд рухаўся з хуткасцю чарапахі. Мяснікову часта даводзілася выходзіць на прыпынках і падглядаць дзяжурных, каб адпраўлялі цягнік. Але і гэта дапамагала мала. Усе станцыйныя тупікі і запасныя пуці былі забіты эшалонамі. У адным месцы не хапала паровага, у другім — паліва, у трэцім — машыністаў, у чацвёртым — час-небудзь яшчэ. І так бясконца. Знямая карціна. Яна да было развярэдывала душу і выматвала нервы.

«Колькі яшчэ трэба нам зрабіць, каб наладзіць ніштаватую работу важнейшых галін народнай гаспадаркі і, у першую чаргу, чыгуначнага транспарту», — думаў Аляксандр Фёдаравіч. Ён падышоў да акна вагона. Начная лістандаўская цемра наглынула ўсё навокал. Толькі адзінокія агеньчыкі там-сям з'яўляліся на імгненне, і зноў панавала цемра. Мяснікоў прылёг на паліцу. Пад ціхі стук колаў ён хацеў заснуць. Але сон чамусьці не прыходзіў. Трывожныя думкі перашкаджалі гэтаму. Адна падзея находзіла на другую, мяняліся людзі, даты, факты. Чамусьці ўспомнілася тэлеграма, пасланая Леніным у лютым Дрысенскаму Саўдэлу, калі немцы занялі горад. Уладзімір Ільіч патрабавваў тады не пакідаць ворагу нічога: што можна — вывозіць, а астатняе знішчаць.

«Цяпер абстаноўка рэзка змянілася ў карысць Савецкай дзяржавы, змянілася і тактыка правадыра. Усё лагічна», — падумаў Аляксандр Фёдаравіч. Гэтыя думкі крыху супакоілі яго. Уперадзе чакалі цяжкія этапы барацьбы за ажыццяўленне прадвызначэнняў правадыра рэвалюцыі.

Уладзімір ЯКУТАЎ

Заданне ПРАВАДЫРА

жа найсці на любую падласць у адносінах да нас...

У ложку, запыхаўшыся, забег мужчына, відаць, супрацоўнік Саўнаркома. Не звяртаючы ўвагі на прысутных, ён перадаў Леніну тэлеграму. «Вельмі тэрміновая», — сказаў, быццам просячы прабаўлення. Ленін паглядзеў ў змест тэлеграмы, потым кіўгом галаву панікаў да сябе Свядлова. Яны аб нечым пачалі гаварыць. Па інтанацыі іх размовы і выразу твараў Мяснікоў зразумеў, што атрыманае паведамленне вельмі важнае. Пакуль Ленін і Свядлоў вялі гутарку, ён у думках вярнуўся ў залу VI з'езда Саветаў, да прамовы Уладзіміра Ільіча. Мяснікова радавала тая акалічнасць, што пераважная большасць дэлегатаў з'езда з'яўлялася камуністамі. Гэта было вялікае давер'е працоў-

ДА ДЗЕН Польшкай ЛІТАРАТУРЫ У БССР

У Мінску адбылося сумеснае пасяджэнне прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Разгледжаны план падрыхтоўкі і правядзення ў Беларусі ў кастрычніку гэтага года Дзён польскай літаратуры.

Адбудуцца ўрачыстыя вечары, дэкада польскай кнігі, адкрыцця шматлікіх выстаўкі, якія раскажваюць аб савецка-польскай дружбе і савецка-польскіх літаратурных сувязях. У бібліятэках, палацах культуры намечана правесці канфе-

рэнцыі чытачоў, сустрэчы з польскімі пісьменнікамі, перакладчыкамі літаратуры брацкай краіны.

У Днях польскай літаратуры прымуць удзел дэлегаты Саюза пісьменнікаў ПНР і Таварыства польска-савецкай дружбы. Яны сустрэнуцца з калектывам прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў, саўгасаў.

Правядзенне Дзён польскай літаратуры ў Беларускай ССР паслужыць справе далейшага ўмацавання дружбы паміж народамі дзвюх брацкіх краін.

(БЕЛТА).

дзя зборнікам Міколы Федзюковіча «Птушынае дрэва». 29 вершаў паэта пераклаў на рускую мову Іван Бурсаў. Ён жа напісаў і цэнзурную прадмову «Пах бацькоўскай зямлі», у якой раскажвае пра творчасць аўтара.

ВЕЧАР БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Вечар, прысвечаны літаратуры Беларускай ССР, адбыўся ў культурным цэнтры імя А. С. Пушкіна ў Люксембургскай сталіцы.

Люксембургская публіка пазнаёмілася з творамі сучасных беларускіх пісьменнікаў і паэтаў. З чытаннем урывкаў з твораў вядомага празаіка В. Быкава і вершаў паэтэсы Е. Лось выступілі люксембургцы Р. Кіфер і Т. Дэйч.

Удзельнікі вечара аглядзелі выстаўку сувеніраў, якія Беларусіае таварыства культурных сувязей з замежнымі краінамі прынесла ў дар культурнаму цэнтру імя А. С. Пушкіна.

На вечары прысутнічалі надзвычайны і паўнамоцны пасол СССР у Люксембургу Е. А. Косараў, прадстаўнікі гарадскіх улад, грамадскія і палітычныя дзеячы Люксембурга.

(ТАСС).

ПРЫГАЖОСЦЬ

Светлавая рэклама на вуліцах Гомеля раскажвае пра многія важныя падзеі. Кожная светлавая ўстаноўка — гэта творчы пошук, самаадданая праца супрацоўнікаў камбіната «Гомельгандальрэклама».

На прадпрыемстве прадуе шмат майстроў свайго справы.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«БЕЗ ВІНЫ ВІНАВАТЫ... ЯСЕНІН»

«Без віны вінаваты... Ясенін» пад такім загаловам у нумары 47 за мінулы год была надрукавана рэліка і. Вішнеўскага, у якой ішла гаворка пра тое, як рыхтаваўся і прайшоў вечар у кінатэатры «Кастрычнік», прысвечаны Сяргею Ясеніну.

Начальнік упраўлення кінанацыі Мінскага гарвыканкома А. Р. Жукава паведаміла рэдакцыі, што рэліка «абмяркоўвалася ў калектыве кінатэатра «Кастрычнік» і на бібліятэчным актыве тэхнікума савецкага гандлю, выхаванцы якога прымалі

Ад рэдакцыі. Друкуючы рэліку «Без віны вінаваты... Ясенін», рэдакцыя штотыднёвіка мела на ўвазе дапамагчы арганізатарам вечара ў далейшым з большай адданасцю рыхтаваць падобныя масавыя мерапрыемствы. Але даводзіцца пашкадаваць, што дырэктар кінатэатра Ф. Люцко не зразумела гэтага.

Сярод іх варта назваць нястомнага рацыяналізатара А. Новікава, узнагароджанага бронзавым медалём Усерасійскай выстаўкі дасягненню народнай гаспадаркі СССР, мастака А. Лукомскага, старшага інжынера-тэхнолага С. Лельвіч, шкловыдзімальчыка Г. Кісялёва, мастакаў Б. Чарнова, Ф. Бачурына, Л. Іванова.

М. ВАСІЛЕВІЧКІ.

удзел у правядзенні вечара». Сапраўды ў час правядзення вечара былі дапушчаны недахопы, на якія правільна ўказвае аўтар публікацыі.

Упраўленне кінанацыі Мінскага гарвыканкома звярнула ўвагу ўсіх дырэктараў кінатэатраў на неабходнасць больш уважліва рыхтаваць падобныя масавыя мерапрыемствы.

Адначасова з адназам А. Р. Жукавай рэдакцыя атрымала пісьмо ад дырэктара кінатэатра «Кастрычнік» Ф. Люцко, якая лічыць крытыку несправядлівай.

ТОЛЬКІ ШТО ВЫДАДЗЕНА ПАХ БАЦЬКОўСКАЙ ЗЯМЛІ

Серыя «Маладыя галасы», што выходзіць у выдавецтве «Молодая гвардыя», напоўні-

Сягонд
Дружба

ВЯСЁЛКА ГАРЫЦЬ ЯРКА...

Георгій ДЗУГАТЫ

КРАМЯНЁВЫ КАМЕНЬЧЫК

Знайшоў я на беразе неяк
каменьчык
Чырвонага крэменю, морам
абточаны,
І шарык малы той гарэў,
як агеньчык,
Праменнямі сонца наскрозь
празалочаны.
Узяў яго ў рукі. Паклаў
на далоню,
А ён, нібы пацёрка з казкі,
па ўлонню,
Свеціць ядром і ўсёй абалонню.
Крэсівам крэмень крані
незнарок, —

Пырсне ад крэменя іскраў пучок.
Ведаю, шлях яго звязан з гарамі:
Аднойчы яго адламала патокам,
Кідала і біла, і несла
з падскокам,
Пакуль не стачыліся вострыя
грані.
І сам ён у бурным патоку не раз
Рэзаў каменне, як востры алмаз,
І сцёрся, і лёг на далоні у нас.

Ды ўсё ж у яго крамянёвых
грудзях
Страсць не астыла, агонь не зачах.
Крэмень знутры тою страсцю
асвечаны,
Яго параўноўваю з роднай
Асеціяй:
Сілы ў змаганнях яе не аслаблі,
Хоць стала малая —
якраз на далонь, —
Ды зырка гарыць незгасальны
агонь,
Бо славу сваю яна несла на шаблі.
Пераклаў Ул. ПАСЛАЎ.

БУРКА

Што, бурка, маўкліва глядзіш
са сцяны?
Пра што ўспамінаеш начамі?
Ты чорная птушка,
ты памяць вайны,
Хоць ты не ляціш за плячамі...
Табе яшчэ помніцца вецер,
што гром,
Той вецер гудзе, нарастае.
І востры клінок у цябе
пад крылом,
І конская грыва густая.
Прыходзяць у сэрца і памыць
здалёк
Атакі на схіле крамністым.
Маланкаю бліснуў над буркай
клінок,
Барвовыя пырснулі іскры.
Я шчыра падзяку табе аддаю —
Ты зведала ў схватках нямала.

У канцы мінулага года, позній, але паўдзёў сонечнай, восенню групе беларускіх літаратараў у складзе Паўлона Пранузы, Юрася Свіркі, Давіда Сімановіча, Міколы Гроднева і аўтара гэтых радкоў давялося пабыць у Паўднёвай Асеціі. Асеція сябры запрасілі нас на свята паэзіі, прысвечанае памяці заснавальніка нацыянальнай літаратуры Коста Хетагурава.
У Тбілісім аэрапорце нас сустрэлі супрацоўнікі лбіома партыі Паўднёвай Асеціі і пісьменнікі Аляксандр Пухаты, Хаджумар Алборты, Ісідар Казаты, Уладзімір Гаглоў, Георгій Дзугаты, Георгій Бестаўты. Потым ненаўторная горная дарога прывяла ў абласны цэнтр — горад Цхівалі. Назаўтра пачалося свята паэзіі.
Лі помніка Коста Хетагурава — вялікі, букеты руж і гваздзік. Ушанаваць памяць заснавальніка асецінскай літаратуры прыйшлі рабочыя, калгаснікі з бліжэйшых аўлаў, студэнты, школьнікі. Слова блрэ сабратар Саюза пісьменнікаў Грузіі Іосіф Нонешвілі. Паэтычна спадчына Коста Хетагурава, значнае прамоўца, гонар не толькі асецінцаў, але і ўсіх народаў Каўказа. Потым гучаць вершы на розных мовах: рускай, беларускай, грузінскай, асецінскай, румынскай.
Будучы пляч дзён на каўказскай зямлі, мы сустрэчаліся з калгаснікамі, студэнтамі цхівальскага педінстытута, выступалі ў сярэдніх школах і перад гарнікамі свінцовага рудніка. Увечарні пераканаліся, як любіць асеціны паэтычнае слова, як шануюць спадчыну Коста Хетагурава і творчасць сучасных паэтаў. Там, у Паўднёвай Асеціі, прыгадаліся словы народнага паэта Абхазі Дамітрыя Тулія, які зазначаў, што не бывае літаратур вялікіх і малых. Ён параўноўваў іх са аліткамі золата. У вялікага народа — алітак большы, у меншага — меншы. Але проба гэтых аліткаў золата аднолькава высокая.
У кожнага з нас завязаліся дсабістая дружба з асецінскімі літаратарамі. Яны вельмі ўдзячны паэту Генадзію Кляўю за працу над кнігай паэзіі «Трубіць алень», якая выйшла ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». У сваю чаргу асецінскія паэты падрыхтавалі своеасабліваю невялікую анталогію сучаснай беларускай паэзіі. Кніга знаходзіцца ў вытворчасці.
Творчаму сяброўству мацнец з кожным днём!

Іван КАЛЕСНІК.

Ты цяжкую ратную славу маю
Да сённяшніх дзён захавала...

Ісідар КАЗАТЫ

ДРЭВА

Калі ў калысцы
Матчынай, ліповай
Забаўляцца сорамна было,
Тады
Кійком звычайным пастушковым
Са мною дрэўца
Паміж скал пайшло.
Было,
Не разгіналіся калені.
Кіёк на сцэжках горных вырочай.
У дзень лагодны
Па ягоным цені
О, як дакладна
Час я вызначаў.
Пасля з касой,
Матыкай ці з сахою
На луг ці ў поле
Быў я выйсці рад.
А грывнуў гром
Над роднаю страхою,
Я смела ўзяў у рукі аўтамат.
І быў прыклад
Таго кійка працягам,
Прайшоў са мной ён шляхам
агнявым.

Чырвоны сцяг,
Узняты над рэйхстагам,
Трымала дрэўка!
Кроў байцоў на ім...

О, дрэва любая!
Як сябру, многа
На схіле дзён хачу табе сказаць,
Ты і цяпер —
Апірышча, падмога,
Бо з кожным днём
Усё цяжэй ступаць...

Пярун маланкамі
Над намі бліскаў.
Ды мы жывём.
Век будзем жыць з табой!
Калісьці, дрэва,
Ты было калыскай,
І ты мне станеш, ведаю, труной...

З табой заўжды,
Бо з аднаго мы цеста.
І гэтай дружба будзем
дэражыць.
Ты счэзнеш,
Як не стане лесу,
Мне
Без Радзімы-маці
не пражыць,
Пераклаў І. КАЛЕСНІК.

Аляксандр ПУХАТЫ

Вясна ўзняла зіму на шыкі,
Параніла сцюжу, марозы.
З цяснінай здружыўся
прамень трапяткі
І высвеціў кусцік мімозы.
Пассоўвалі горы свой снежны
убор,
Усё ажывае ў прыродзе.
Аблокі сплываюць
за выступы гор,
Затрымкі нідзе не знаходзяць.
А следам вясёлка гарыць,
як зара,
Дугой абхапіла абшары.
У ззянні яе палымнее гара
Далёкім вялікім пажарам.
Пераклаў Ю. СВИРКА.

Сяргей ХАЧЫРАЎ

НА МОРЫ

З цёмнай ночы да святання
Б'юцца хвалі аб уцёс.
Мора, я табе вітанне
Сваё шчырае прынёс.
Я спыніўся на уцёсе,
Дых займае вышыня.
Пада мною — хваляў плёскаць,
Мора — вокам не абняць.
Думка не дае спакою,
Што, калі нырнуць у даль?
У шум раскацісты прыбою,
У гаманкія пырскі хваляў.
Адпускаюць мяне скалы...
Хуткі дотык да вады.

Страху як і не бывала —
Не да страху маладым.

Лёгка я плыву у далеч,
Азірнаўся на ўцёс.
Быццам я на гэтых хвалях
Нарадзіўся і узрос.

Мора, мора! Хваляй сіняй,
Хваляй бурнай знач мне шлях!
...Жыццё пеніцца ў глыбінях, —
Не на ціхіх берагах.

Пераклаў В. ШЫМУК.

Хаджумар АЛБОРТЫ

БАЛАДА ПРА ЗЯРНЯТКА ХЛЕБА

У мяне было зярнятка хлеба,
Ды не проста так — адно
зярнятка:
У мяне было зярнятка хлеба
Той парой, калі душыў нас голад.
За акном сядзелі гуртам птушкі
І ляцець нікуды не хацелі.
Падаконніка пустую дошку
Малацілі дзюбкамі заўзята.
А ў палях — снягі, і пуста-пуста.
Дзеці ж у прасівераных хатках
Церабілі мацярок спадніцы
І прасілі з плачам:
«Хлебца, хлеба!»
Нават у каморцы—пуста-пуста.
Вецер пахі хлебныя развееў.
І адтуль у хаты лезлі мышкі
І начамі па кутках скрабліся.
У мяне было зярнятка хлеба...
Колькі ж, колькі ў час той
галадухі

Іх было, якія так з надзеяй
Для сябе вычэквалі зярнятка:
Птушкі, што дзяўблі пустую
дошку,
Дзетачкі змарнелыя і з плачам:
«Мама! Мама!
Хоць бы трохкі хлеба!»,
Сумна-апусцелая каморка,
Мышкі, што так дзіка всмялелі,—
Бегалі за дзецьмі і пішчалі.
У мяне было зярнятка хлеба,
І яно жыло адной надзеяй,
І надзея гэта больш вялікай
І жыццёва-ўзвышанай была.

Яно чакала
За сямю гарамі,
За сямю марамі
Прыходу вясны.
Пераклаў Хв. ЧЭРНЯ.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

СЛУЦК, ГОД 1905...

ДЛЯ ГОМЕЛЬСКИХ МЕЛАМАНАУ

НА КІНАФЕСТЫВАЛЬ — 3 НАДЗЕЙ

НА АГЛЯД САВЕЦКАГА КІНО

Сем новых мастацкіх, дакументальных, навукова-папулярных і хронікальных фільмаў будуць прадстаўляць беларускую кінематографію на дзевятым Усесаюзным кінафестывалі, які пройдзе ў красавіку ў г. Фрунзе.

У творчых саборніцтвах з лепшымі карцінамі ўсіх студый краіны ўступіць фільм рэжысёра В. Турава «Час ле сьніноў», што расказвае аб сіладаным і захапляльным лёсе братоў Гулявых, якіх, анрамя кроўнай роднасці, аб'ядноўвае ішчэ і высока адданасць справе, усведамленне сваёй адназначнасці перад людзьмі за ўсё, што адбываецца побач і ў свеце, чулівая любоў да маці, да роднага дома.

На фестывальных афішах глядачы кіргіскай сталіцы сустрэнуць таксама імя старэйшага беларускага кінарэжысёра Л. У. Голуба — прызнанага майстра дзіцячага кінематографа, лаўрэата многіх усесаюзных і міжнародных конкурсаў. Яго новы фільм «Маленькі сержант», створаны сумесна з чэхаславацкімі кінематографістамі, працягвае галоўную

тэму творчасці Л. У. Голуба — тэму нялёгкага жыцця дзяцей на вайне, іх удзелу ва ўсенароднай бітве з фашызмам.

Аб велічы духу савецкай жанчыны, аб яе высяроднасці і самаадданасці, пляшчотнасці і нямернай любі да жыцця гаворыць колжны кадр поўнаметражнай дакументальнай стужкі «Пра маці можна расказаць бясконца», знятая ў аб'яднанні «Летапіс» рэжысёрам І. Вейняровічам, П. Аліфранкам і Р. Ясініскім.

У канкурсынае паказ уключана таксама дакументальная карціна «Жанчына з забітай вёскі», створаная рэжысёрам В. Дашуком з серыі фільмаў па кнізе А. Адамовіча, Я. Брыля і У. Калесніка «Я з вогненнай вёскі». На суд журы беларускія майстры навуковага і хронікальнага фільма выносяць стужку «Захаванне старажытнасцей» і адзін з кінааспісаў «Савецкая Беларусь».

Па-за конкурсам у рамках фестывалю будзе дэманстравацца карціна «Воўчал зграда», знятая Б. Сцяпанавым па вядомай аповесці В. Быкава.

БЕЛТА,

ГОРАД ЖЫЎ НЕСПАКОЕМ

На заключным пасяджэнні педсавета 5 ліпеня 1898 года, уручаючы выпускнікам гімназі атэстаты сталасці, дырэктар Слуцкай класічнай гімназіі сказаў: «Цяпер да памятайце, што ў нас ёсць моцная ўлада, якая заўсёды мае поўную магчымасць утэймаваць усялякія з вашага боку спробы парушыць строй навучальнага жыцця... Вы не закліканы ні вырашаць, ні нават абмярноваць якіх-небудзь дзяржаўных і палітычных пытанняў. Вы не павінны таксама трапляць пад уплыў розных зламисных людзей...»

Ужо з гэтых слоў дырэктара гімназіі, стацкага саветніка Іваноўскага, відаць, што зламисныя людзі (рэвалюцыянеры) не давалі спакойна жыць Іваноўскім.

Язеп Дыла ў сваіх успамінах, якія былі надрукаваны ў часопісе «Беларусь» (№ 3 за 1958 г.), пісаў, што вучні гімназіі часта наведвалі кватэру пісьменніка-дэмакрата Альгерда Абуховіча.

Вось якіх «зламисных» людзей меў на ўвазе стацкі саветнік Іваноўскі.

Беларускі арыстакрат, які адным каленем сваёй роду паходзіў ад слаўных італьянскіх графаў, А. Абуховіч быў, з пункту гледжання дырэктара гімназіі, неспячэным чалавекам. Маўляў, ён звар'яцеў; кінуў усё сваё багацце, адмовіў-

ся ад яго, пераехаў у Слуцк (з-за Глуска) і пачаў працаваць хатнім настаўнікам замежных моў. Якія «замежныя» мовы вывучалі вучні Абуховіча?

Пятру Карповічу, напрыклад, які часта бываў на кватэры Абуховіча і які згаджаўся з пісьменнікам у тым, што беларускай народнай гаворцы ёсць магчымасць зрабіцца літаратурнай мовай, мусіць, не замежная мова была патрэбна ад Абуховіча, а свежыя ідэі, якіх ён не знаходзіў на ўроках у гімназіі. І налі ў 1901 годзе Пятро Карповіч страляў у міністра асветы Расіі, рэанцыянера Багалева, то не трэба быць мудрацом, каб зразумець, што рэвалювер у грудзі царскага сатрапа разам з Карповічам наводзіў і яго прыцельнастаўнік А. Абуховіч, які ўжо, на жаль, ляжаў у магіле.

І вось прыйшоў 1905 год. У маі бальшавіцкая газета «Вперед», якая выдавалася ў Жэневе, пісала аб рэвалюцыйных выступленнях случніх гімназістаў так: «Вучні сярэдніх школ працягваюць энергічна абараняць свае правы і патрабуюць рэформ... Яны аб'ядноўваюцца, бастуюць, падаюць петыцыі, але петыцыі іх гучаць цяпер не просьбаю, а патрабаваннем... падача петыцыі суправаджалася агульнай дэманстрацыяй усіх школ горада. Нават малыя дзеці вырашылі самі выступіць на абарону сва-

іх правоў, не спадзеючыся ўжо на дапамогу бацькоў».

Кульмінацыйнага пункту рэвалюцыйнага хваля ў Слуцку дасягнула ў канцы 1905 года, калі ў горадзе пачаліся масавыя выступленні гімназістаў.

Мінскі губернатар у сваім данясенні ў дэпартамент паліцыі аб падзеях у горадзе пісаў наступнае: «11 кастрычніка 1905 г. у горадзе Слуцку пасля влікай перамены вучні класічнай гімназіі спынілі заняткі і разышліся па дамах... На наступны дзень забаставаўшы гімназісты... спынілі заняткі ў малодшых класах... 13 кастрычніка пачалася ўсеагульная забастоўка, у якой прынялі ўдзел рабочыя ўсіх майстэрняў і двух млыноў... 20, 21, 22 кастрычніка ў Слуцку натоўпам моладзі пры ўдзеле рабочых арганізаваны шэраг антыўрадавых дэманстрацый... Пры руху натоўпу гаварыліся прамовы, якія канчаліся заклікамі: «Далоў самаўладства! Далоў дзяржаўную думу! Далоў рускую канстытуцыю! Няхай жыве дэмакратычная рэспубліка!», пры гэтым гарэлі агні і кідаліся ракетныя».

Хваляванні ў сценах Слуцкай класічнай гімназіі працягваліся і ў 1906 годзе.

У гады рэакцыйны вучні школ горада стварылі падпольную бібліятэку.

Рыгор РОДЧАНКА,
настаўнік.

ВЫСТУПАЕ КАМЕРНЫ...

Гомелю — вялікаму культурнаму і прамысловому гораду, абласному цэнтру, дзе паспяхова працуе свой універсітэт, шматлікія навукова-даследчыя інстытуты, даўно і пасле час мець свае камерныя хор і аркестр. І, відаць, правільна паступіла кіраўніцтва мясцовай філармоніі (дырэктар М. Вандарэнка), калі стварылі іх.

Узачаліў камерны хор заслужаны работнік культуры ВССР Аляксей Пятровіч Лукомскі. Першыя канцэрты паказалі, якой вялікай папулярнасцю ў гамельчан, у жыхароў многіх раённых цэнтраў карыстаецца камерная музыка.

У новым будынку абласнога Дома палітычнай асветы, дзе

артысты далі свае канцэрты, як наздуць, яблыку не было дзе ўпасці. Канцэрт пачаўся выкананнем песень Малчанова «Слова Радзіма — першае», Фляркоўскага «Партыі Леніна — быць!»

Артысты пазнаёмлі слухачоў з музыкай зарубезных кампазітараў XVI—XVIII стагоддзяў. Творы Джавані Палестрына, Арацыя Велі, П'ера Сертона, Моцарта, Ваха занялі пачаснае месца ў рэпертуары хору.

Асабліва ўдала прагучалі творы рускіх кампазітараў XIX стагоддзя — «Песня» Ягорава і руская народная песня «Навошта цябе я, мой млы, спазнала?»

У «Струннай серенадзе» Моцарта панавалі свет грацыі і элегантнасці. Дырыжыраваў лаўрэат рэспубліканскага конкурсу маладых выканаўцаў А. Яўтуховіч. Па-майстэрску быў выкананы канцэрт № 5 для фартэпіяна з аркестрам І. Райдна (салістка Таццяна Яўтуховіч).

Стварэнне ў Гомелі камернага хору і аркестра — прыемная з'ява.

М. ЧАРНЫШ.

На здымку: выступаюць камерны хор і аркестр. Саліст Вячаслаў Кавалёў.

Фота П. БЕЛАВУСА.

ВАЧАМІ СЯБРОУ, СЭРЦАМ ПАПЛЕЧНІКАУ

Калі Запарожскі ўкраінскі музычна-драматычны тэатр імя М. Шчорса летась гастраліраваў у Мінску, трупы зацікавілася творами беларускіх драматургаў. Неўзабаве ў рэпертуар былі ўключаны п'есы «Экзамен на восень» І. Шамлякіна і «Гаўрошы Брэсцкай крэпасці» А. Махначы. Арттысты на чале з галоўным рэжысёрам тэатра народнымі артыстамі Украінскай ССР Уладзімірам Грыпчым чытаюць драматычныя старонкі, з якіх гучыць рэха венапомных дзён Вялікай Айчыннай вайны, вачамі сяброў, сэрцам паплечнікаў

героў змагання за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы паглыбляюцца ў сучасную трактоўку адлюстраваных надзей. XXV з'езд КПСС тэатр ў Запарожжы адзначыў дэкадай пастановак сучасных аўтараў. Побач з творами М. Стэльмаха і А. Даўжэнікі на афішы пазначаны «Галоўны экзамен» І. Шамлякіна (такія назва дадзена тэатрам) і «Гаўрошы Брэсцкай крэпасці» А. Махначы. Спектанлі па п'есах беларускіх пісьменнікаў карыстаюцца влікім поспехам у гледачоў.

В. ШЫПІЦА.

«ПЕСНЯРЫ» У МАЛДАВІІ

У санавіку на малдаўскай вямлі адбываецца традыцыйны музычны фестываль «Мэцішор». Сёлета ў ім прынялі ўдзел слаўныя «Песняры», якія ўзялі ў малдаўскую пе-

сенную плынь творчасці народаў ССР выразаную беларускую мелодыю. Слухачы цёпла прымалі выступленні ансамбля.

В. СЫНЖЭРАНУ.

Кішынеў.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначна сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-96-53, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУРЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.